

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Katedra amerických studií

Jan Mikulík

**Příliš horký Karibik: CIA a „problém Kuba“
1959-1962**

Diplomová práce

Praha 2010

Autor práce: **Jan Mikulík**

Vedoucí práce: **Doc. Francis Raška PhD**

Oponent práce:

Datum obhajoby: 2010

Hodnocení:

Bibliografický záznam

Mikulík Jan *Příliš horký Karibik: CIA a „problém Kuba“ 1959-1962* Praha: Universita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra amerických studií, 2010. 76s. Vedoucí diplomové práce Doc.. Francis Raška PhD

Anotace

Diplomová práce „Příliš horký Karibik: CIA a „problém Kuba“ 1959-1962

Tato diplomová práce analyzuje operace CIA od kubánské revoluce po karibskou raketovou krizi. V roce 1958 byl svržen kubánský diktátor Fulgencio Batista. Kubánci doufali v lepší, demokratický systém. Klíčový hráč kubánské revoluce mladý charismatický právník Fidel Castro Ruiz uchopil moc a nasměroval zemi směrem k systému jedné strany.

Uzavřel tajné spojení s kubánskými komunisty a rezignoval na své sliby o ustavení demokratického systému. Castro zahájil anti-americkou kampaň, která vyústila v zabavení amerických majetků na Kubě. Američtí prezidenti Eisenhoweri Kennedy považoval Castra za hrozbu pro celou oblast a schválili tajný úkol pod vedením CIA. CIA připravila několik plánů ke Castrově sesazení. Tato práce analyzuje celý proces plánování, provedení a následků těchto neúspěšných pokusů od roku 1959 až do kubánské raketové krize v říjnu 1962.

Annotation

Caribbean too hot: the CIA and „Cuba problem“1959-62

This M.A. dissertation analyses CIA operations from the Cuban revolution until the Cuban missile crisis. In 1958 the Cuban dictator General Fulgencio Batista was overthrown. Cubans hoped in better democratic system. The key player of the Cuban revolution, the young charismatic lawyer Fidel Castro Ruiz, seized the power and directed country towards one-party government.

He entered into a secret alliance with the Cuban Communists and he resigned on his promises to establish a democratic regime. Castro initiated an anti-American campaign, which resulted in the seizure of American properties in Cuba. Both

American presidents, Eisenhower and Kennedy, regarded Castro as a threat to the whole region and authorized a secret mission headed by the CIA.

The CIA prepared several plans to depose Castro.

This work analyzes whole process of planning, executing and consequences of these unsuccessful attempts from the beginning of the 1959 until the Cuban missile crisis in October 1962.

Klíčová slova

CIA, tajná akce, kubánský exil, Plán Trinidad, operace Mongoose, kubánská raketová krize,

Keywords

CIA, covert action, Cuban exile, Trinidad plan, Operation Mongoose, Cuban missile crisis

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.

V Praze dne ...

Jan Mikulík

Obsah

Úvod.....	8
1.Pramenný materiál.....	9
1.1 Primární prameny.....	9
1.2. Sekundární prameny.....	11
1.3. Elektronické zdroje.....	12
2. Spojené státy a Kuba po revoluci.....	13
2.1. První kroky – od akceptace ke konfrontaci.....	13
2.2. Eisenhowerovo rozhodování.....	17
3. Koncept tajných akcí.....	19
3.1. Důvody k používání tajných akcí.....	19
3.2. Eisenhowerův přístup k tajným operacím.....	22
3.3. Operace PBSUCCESS – Guatemala.....	24
3.4.Špinavá práce.....	26
4. CIA a otázka kubánského exilu ve Spojených státech.....	27
4.1. Zrazená revoluce.....	27
4.2. Kubánci, politika a CIA.....	29
4.3. Frente Democrático Cubano – Vytvoření Politické representace v exilu.....	31
4. 4. Propaganda a exil.....	35
5. Vytvoření ozbrojené složky hnutí a její aktivity.....	37
5. 1. Důvody neúspěchu první fáze ozbrojeného odboje.....	37
5. 2. Vytvoření brigády. 2506.....	40
5. 3. Co CIA nevěděla.....	41
6. Od Trinidadu k Zátocě svíní.....	44
6 . 1. Trinidad.....	44
6. 2. Cesta do katastrofy.....	47
6. 3. Porážka.....	49
6. 4. Účtování.....	51
7. Operace Mongoose.....	53
7. 1. Původní plán CIA.....	55
7. 2. Ošklivý Američan přichází na scénu.....	57
7. 3. Revize plánu.....	61
8.Kubánská raketová krize a CIA.....	64
8. 1. Exkurz.....	64

8. 2. Počátek krize – proč zůstaly rakety utajeny	65
8. 3. První signály o raketách	69
8. 4. Krize	71
CIA a sebereflexe	74
Závěr.....	75
Bibliografie.....	77

Úvod

Na Malecónu, blízko kanceláře americké zájmové sekce, visí obrovský plakát, na kterém je namalován milicionář jak volá na „strýčka Sama“: „*Señores imperialistas no les tenemos absolutamente ningún miedo – Páni imperialisté, nemáme z Vás vůbec žádný strach.*“

Toto heslo, více než co jiného, vyjadřuje současný vztah Kuby ke Spojeným státům. Vzporovat jakékoliv přesile, a bránit principy revoluce za jakoukoliv cenu.

Kuba se pod vedením Fidela Castra během studené války stala jediným státem na západní polokouli deklarující oficiálně socialistické zřízení. Fidel Castro, právník a člen hnutí ortodoxní mládeže, se stal ve svých třiatřiceti letech absolutním pánem na největším ostrově v Karibiku. Po krátkém období zmatků nastolil ostře protiamerický kurz. Prezident Eisenhower, ujišťován svými poradci o Castrových komunistických tendencích rozhodl, že se obtížného souseda zbaví.

Eisenhower měl dvě alternativy. Buď přímou vojenskou intervenci spojenou s okupací, nebo použití subverzivních metod a nahrazení režimu přijatelnější vládou pro Spojené státy.

Prezident si vybral druhou možnost. Pověřil zpravodajskou službu CIA, aby se Castra zbavila. Ta vypracovala plán na Castrovo zničení.

Původní tajná operace se časem rozrostla do neuvěřitelných rozměrů, což nakonec vedlo k jednomu z největších neúspěchů v dějinách CIA v období studené války. Historikové se nemohou dodnes shodnout, zda zvolená metoda – subverze - byla nezbytná.

Mnozí obviňují Eisenhowera, že je přímo zodpovědný za nepřátelství s Castrovou Kubou, neboť pověřením CIA k likvidaci revolučního kubánského režimu, přispěl k ještě větší Castrově radikalizaci a následnému přiklonění se na stranu Sovětského svazu.

Plán na Castrovo odstranění zdědila následná demokratická vláda prezidenta Kennedyho. Ten rozhodl, že operace budou pokračovat. Výsledkem byla neúspěšná invaze v Zátocě svíní v dubnu 1961.

CIA byla obviněna z neschopnosti a amatérismu. Kennedy se i přes neúspěch nechtěl plánu na odstranění Fidela Castra zříci. Operace *Mongoose* byl vůbec

nejkontroverznější projekt šedesátých let. Pomocí metod používaných spíše teroristy, se pokoušela Ústřední zpravodajská služba podkopat Castrovu komunistickou vládu.

Mongoose byla zastavena ve chvíli, kdy byly na Kubě objeveny sovětské balistické střely. CIA, která jako první informovala o jejich přítomnosti, si získala alespoň část ztraceného renomé.

Přes úspěch s objevením raket před karibskou krizí byla, a stále ještě je, pověst CIA ve vztahu ke Castrově Kubě kontroverzním tématem.

Přetrvávají zažitá klišé o zlé CIA, která záměrně překrucovala zprávy o Castrově komunistickém pozadí, aby Spojené státy získaly záminku k intervenci na ostrov. Po čtyřiceti letech, jak jsou postupně odtajňovány materiály o aktivitách CIA, začínají postupně vyplouvat na povrch informace o prezidentovi, který byl naopak o každém kroku velmi dobře informován, a rozhodnutí co učinil, šla proti doporučením zpravodajské služby.

Tato práce se snaží dokázat, že zpravodajská služba nebyla žádnou z nezávislou organizací jednající mimo vymezené kompetence, nýbrž plnila zadání podle aktuálních nařízení administrativy.

1.Pramenný materiál

1.1 Primární prameny

V období studené války byly primární prameny k tématu CIA a Kuba naprostým tabu.

Po jejím skončení, na základě zákona o svobodném přístupu k informacím, odtajnila CIA velké množství materiálů. Na jejích webových stránkách je možné si dohledat dokumenty, které již nepodléhají utajení. Systém má jednu velkou nevýhodu. CIA dosud nevydala žádný katalog, a proto je hledání dokumentů časově velmi náročné. Není proto možné samostatně dohledat jeden ze základních dokumentů *Program tajných akcí proti Castrově režimu* ze 17. března 1960, který náměstek ředitele Bissell předložil ke schválení prezidentu Eisenhowerovi.

Problémem je samotná kvalita dokumentů. Jedná se většinou o xerokopie, které jsou v elektronické verzi prakticky nečitelné. Dále je v dokumentech docela velké množství bodů podléhajících utajení, což mnohdy činí dokument naprosto nepoužitelným.

Dalším užitečným pramenem jsou sborníky ministerstva zahraničí *Foreign relations of the United States*. Ke kubánským záležitostem se vztahují: *Foreign relations of the United States, 1958-1960, Volume VI: Cuba, Foreign relations of the United States, 1961-1963, Volume X: Cuba 1961-1962., Foreign Relations of the United States 1961-1963, Volume XI: Cuban Missile Crisis and Aftermath*.

I když jsou zde především materiály ministerstva zahraničí, je zde i několik částí věnovaných dokumentům vyhotovených CIA. Jsou to Národní zpravodajské odhady¹ hodnotící bezpečnostní rizika, nebo nálady obyvatelstva ve vztahu ke Castrovu režimu. Je zajímavé porovnat memoranda zpravodajské služby a zprávy velvyslance Bonsala v období 1950-60, který nebyl v hodnocení Castrova režimu tak kategorický jako CIA. V dílech X. a XI. Jsou již konkrétní plány na operace proti Kubě, jako například *Navrhované akce proti Castrovu režimu* generála Lansdalea, nebo hodnotící zprávy ředitele zpravodajské služby Johna McCona, který byl vůči návrhům velitele operace *Mongoose* dosti kritický.

Kubánské dokumenty jsou pro badatele naprosto nepřístupné, neboť kubánská strana není ochotna své materiály poskytovat ani za okolností, kdy již byly Castrovým režimem v rámci některých konferencí západním badatelům ukázány.

To neznamená, že by primární materiály o Castrově Kubě byly zcela nedostupné. V Národním archivu České republiky lze dohledat kompletní dokumentaci československo-kubánských vztahů. Jsou zde zprávy kubánských komunistů o infiltraci do složek ozbrojených sil, odborů nebo ministerstvech. Vše se souhlasem Fidela Castra, ještě před prohlášením o socialistickém směřování kubánské revoluce.

Dalším významným pramenem je fond ministerstva národní obrany, fond generálního štábu 1960, 1961, 1962. Zde jsou materiály o vojenské pomoci Československa, včetně průběhu výcviku, nasazení československých poradců v rámci tajné „operace 122.“ Ve fondu je kompletní seznam kubánských kursistů, kteří prodělali výcvik v Československu. V dokumentu pro ministra národní obrany

¹ Pozn. National Intelligence Estimate (NIE), Special National Estimate

jsou i odkazy na celkovou bezpečnostní situaci na Kubě, včetně požadavků na protipartizánský výcvik, nebo příprava na očekávanou invazi.

Dalším primárním pramenem jsou sborníky dokumentů. Jeden z nejkompaktnějších, je určitě *The Kennedys and Cuba, the Declassified Documentary History*. Sborník je výběrem nejdůležitějších dokumentů od ledna 1961, kdy byl prezident Kennedy informován o operacích proti Kubě, až po listopad 1963, kdy měly pravděpodobně začít tajné rozhovory o urovnání vztahů mezi Spojenými státy a Kubou.

Sborník *The Bay of Pigs Declassified* je výběrem zabývající se okolnostmi vylodění v dubnu 1961. Šéf „Cuba Project“ Dr. Peter Kornbluh ve sborníku *The Bay of Pigs Declassified* shromáždil čtyři nejdůležitější dokumenty vztahující se k invazi, včetně hloubkové analýzy náměstka ředitele CIA Lymana Kirkpatricka, který provedl kritickou analýzu nedostatků při vylodění v Zátocě sviní.

Dalšími dvěma důležitými sborníky dokumentů vztahujících se k činnosti CIA v daném období jsou: *The Cuban missile Crisis 1962, a National Security Documents Reader*, a sborník zpravodajské služby *CIA Documents on the Cuban Missile Crisis*.

Problematiku atentátů na Castra dopodrobna rozebírají dokumenty Church Committee *Alleged Assassination Plots Involving Foreign Leaders* a CIA Inspektor *General's Report on Plots to Assassinate Fidel Castro*.

1.2. Sekundární prameny

Přestože k historii období americko-kubánské konfrontace v první polovině šedesátých let existuje nepřehledné množství nejrůznější kvality i obsahu, samostatná studie věnující se CIA prozatím neexistuje.

Historiografie se věnuje pouze jednotlivým fenoménům. Nejlepší sekundární prameny nabízejí publikace vydané po roce 1990, neboť autoři již čerpali z odtajněných materiálů. Vyjmenovat všechny nelze. Asi nejlepší knihou o operacích CIA proti Castrovu režimu je *The Castro obsession: U.S. covert operations against Cuba, 1959-1965*. Don Bohning za pomoci bývalého operačního důstojníka Jacka Esterlina napsal knihu o tajných operacích CIA proti Kubě. Kniha poskytuje

plastický obraz aktivit Ústřední zpravodajské služby včetně hodnocení jednotlivých postav jako Richarda Bissella, bratrů Kennedyových nebo generála Lansdalea, velitele operace Mongoose. Kniha vyvrací hypotézu o neinformovanosti obou Kennedyů ve věci Kuby. Naopak Bohning dokazuje, že především Robert byl inspirátorem některých kontroverzních akcí, jako např. útoků na pobřeží s pomocí rychlých člunů.

Určitě nejlepší knihou rozebírající strategické okolnosti „souboje o Kubu“ mezi Sovětským svazem a Spojenými státy je publikace autorů Timothy Naftaliho a Alexandra Fursenka *One Hell of a Gamble*. I když není CIA primárním předmětem studie, jsou zde cenné poznámky k práci CIA v době karibské krize.

Z životopisů je nejlepším pramenem o boji CIA proti Castrovi *Reflections of a Cold Warrior* Richarda Bissella, bývalého náměstka ředitele CIA.

Na druhé straně jednou z nejhorsích knih je *The Bay of Pigs* Howarda Jonese. Autor kromě několika chyb v chronologii příliš přeceňuje otázku likvidace Castra.

Z Kubánské historiografie jsou na Západě dostupné publikace Fabiána Esclanteho *The Cuba Project, CIA Covert Operations 1959-62*, Tomáše Dieze Acosty *October 1962 the Missile Crisis as seen from Cuba* a sborník *The Bay of Pigs, Washington's first military defeat in the Americas*. I když knihy kubánských autorů jsou velmi tendenční, je užitečné porovnat jejich interpretace se západními autory, neboť používají skoro stejné primární zdroje.

Čeští historikové se, až na čestnou výjimku Vladimíra Nálevky, kubánskou problematikou období studené války nezabývají. Nejucelenější publikací mapující období října 1962, je Nálevkova kniha *Karibská krize*. Kniha je však příliš ovlivněna dnes již překonanou apoteózou amerického Kennedyho blízkého spolupracovníka Arthura Schlesingera *A Thousand Days, John Fitzgerald Kennedy in the White House*.

1.3. Elektronické zdroje

Pro studium problematiky operací CIA proti Kubě jsou i užitečné odkazy na stránkách National Security Archive-www.gwu.edu/~nsarchiv, the National

Archives- <http://www.archives.gov/>, nebo stránkách kubánského exilu http://cuban-exile.com/doc_351-375/doc0370.html. Poslední elektronická stránka je bohužel častým terčem hackerů.

2. Spojené státy a Kuba po revoluci

2.1. První kroky - od akceptace ke konfrontaci

Poslední prosincový den roku 1958 odletěl ze země generál Fulgencio Batista, který ovládal

Kubu od převratu v roce 1952. Završila se tak jedna kapitola kubánsko-amerických vztahů. Revoluce zvítězila díky všeobecnému odporu obyvatelstva proti diktátorskému režimu. Pro Spojené státy nastal problém, neboť Fulgencio Batista patřil mezi nejvěrnější spojence. Přestože jeho autoritativní způsob vlády nebyl hodnocen mnohými Američany pozitivně, v úvodní fázi studené války převážilo praktické hledisko v nazírání na problém.²

Batistova pozice po uchopení moci v roce 1952 přitom nevypadala vůbec špatně. Proti samotnému převratu se žádné masivní protesty neodehrály. Kubánci si pamatovali generálovo první prezidentské období, kdy Kuba prošla nebývalým hospodářským i politickým vývojem. Za Batistovy vlády byla dokončena ústava kubánské republiky, která byla jedna z nejpokrokovějších v celé latinské Americe. Zajišťovala pevnou pracovní dobu, řešila do té doby opomíjenou rasovou otázku, neboť segregace byla postavena mimo zákon. V ústavě byla rovněž zakotvena klauzule o vyřešení pozemkové reformy. Na hospodářském poli se dařilo díky poptávce v období druhé světové válce. Batistou sice kvůli jeho původu opovrhovala kubánská nobilita, ale díky své výmluvnosti si dokázal získat masy.³

² In. Vladimír Nálevka, *Fidel Castro, Podzim diktátora*, (Praha: Epoque, 1997), s. 33

³ In. Josef Opatrný, *Kuba*, (Praha: Libri, 2002) s. 67

Prvním krokem Batistovy samovlády bylo pozastavení platnosti ústavy. Na generálův čin si jako jeden z mála stěžoval mladý právník ze strany *Ortodoxos Juventud* Fidel Castro Ruiz, který na Batistu podal žalobu. Jakmile bylo jasné, že Batista nehodlá ustoupit, společně se svými přáteli napadl vojenskou základnu v Santiagu de Cuba 26. července 1953. Útok skončil katastrofou a část útočnicků byla hned po útoku buď okamžitě postřílena, nebo uvězněna. Castro úvodní vraždění přežil, a byl postaven před soud. Zde všechny zaujal svou obhajovací řečí *La Historia me absolverá*, ve které opět označil Batistův režim za protiústavní.⁴ Před soudem vyhlásil svůj politický program. Ve formě revolučních zákonů v jednotlivých bodech požadoval: návrat k ústavě z roku 1940, právo zaměstnanců na podíl ze zisku v podnicích, dokončení pozemkové reformy a zabavení majetku nabytého nelegálním způsobem. Všechny body programu měly vstoupit v platnost *okamžitě* po vítězství lidu. Castrovo neohrožené vystoupení před soudem mu získalo popularitu mezi obyvateli. Přestože byl odsouzen na patnáct let, byl po intervenci církevních autorit po dvou letech popuštěn. V exilu vybudoval základ povstaleckého vojska určeného k boji proti Batistovi. Jakmile se Castro v roce 1956 vrátil na Kubu aby vedl ozbrojený boj proti diktátorovi, získal rychlou podporu jak mezi venkovským obyvatelstvem, které očekávalo splnění podmínek ve vztahu k půdě, tak městského, které již vedlo ozbrojenou kampaň proti Batistově režimu.⁵ Na základě své obhajoby před soudem v roce 1953 bylo vytvořeno politické *Hnutí 26. července*, které bylo širokou platformou sdružující všechny ideové proudy ochotné bojovat proti Batistovi.

Spojené státy ke Castrovi zaujímaly zdrženlivý odstup. Situace se začala měnit v roce 1958, kdy již Castrova povstalecká armáda zcela ovládla venkov. Do konce roku se podařilo společným silám rebelů porazit v několika bitvách Batistovu armádu, a poslední den roku 1958 generál emigroval. Završila se tak více jak dvouletá kampaň, která skončila vítězstvím rebelů.

Situace podle hlášení CIA nebyla při převzetí moci do rukou nového režimu nijak nebezpečná. 5. ledna 1959 převzal prezidentský úřad Manuel Urrutia, právník,

⁴ Pozn. Historie mě shledá nevinným. Srov. Fidel Castro, *La Història me absolverá*, s. 26-27, dostupné z: <http://bureau.comandantina.com/archivos/La%20Historia%20me%20absolvera.pdf>, kontrolováno 21. 4. 2010

⁵ Srov. Robert Quirk, *Fidel Castro*, (Ostrava: OLDAG, 1997), s. 170

kterého Castro již v době revolučních bojů do této funkce nominoval.⁶ Na místo premiéra byl dosazen José Miró Cardona, který se vrátil z exilu.⁷ Oba politici patřili pravému křídlu *Hnutí*. Nebyla jasná kolem situace samotného Castra. Ten zatím tituloval funkcí velitele povstaleckého vojska. V prvních chvílích CIA věřila, že Kuba se bude vyvíjet směrem k demokracii. Podle hodnocení zpravodajců se nový režim nechoval vůči Spojeným státům nepřátelsky.⁸ Jediná osoba, která budila rozpaky byl Castrův mladší bratr Raúl⁹.

První stín pochybností se vynořil při účtování se svými politickými oponenty. Přes tři sta lidí, většinou bývalých Batistianos, bylo bez soudu postříleno na rozkaz Che Guevary. Ten byl podle záznamů CIA jeden z levicových členů hnutí ve spojení s komunisty.¹⁰

Po zhruba dvou měsících Castro zcela změnil rétoriku. Začal se vůči Spojeným státům vymezovat, vystupovat z pozice síly.¹¹ Místo tradičních politických subjektů upřednostňoval spíše své bývalé spolubojovníky ze Sierry Maestry. Po rezignaci Miró Cardony se sám ujal funkce premiéra. S pomocí svého bratra Raúla a Che Guevary začal postupně přebírat důležité posty ve státní zprávě. Revoluční vojsko se stalo dominantní silou ve službách režimu. Aby Castro neztratil nad touto ozbrojenou složkou moc, jmenoval svého bratra Raúla ministrem obrany.¹² Raúl byl již od studentských let tajným členem komunistické strany a tak dovolil, aby komunisté začali mezi partyzánským vojskem provádět indoktrinaci. Společně s Che Guevarou

⁶ Srov. "NSC Briefing – Cuba", CIA, January 6, 1959, dostupné z :

http://www.foia.cia.gov/docs/DOC_0000132325/0000132325_0001.gif, kontrolováno 14. 4. 2010

⁷ Pozn. Miró Cardona obhajoval povstalice potoku na Moncadu. Později pro nesouhlas Batistovým režimem emigroval.

⁸ Srov. John Foster Dulles, "Memorandum from the Secretary of State to the President", in: *Foreign Relations of the United States 1958-1960, vol. VI. Cuba*, ed. John P. Glennon, (U.S. Government Printing Office: Washington D.C., 1991), s. 347

⁹ Srov. "NSC Briefing" - Cuba, CIA, January 6, 1959, dostupné z:

http://www.foia.cia.gov/docs/DOC_0000132325/0000132325_0002.gif, kontrolováno 14. 4. 2010

¹⁰ Srov. "NSC Briefing – Cuba", January 21, 1959, dostupné z:

http://www.foia.cia.gov/docs/DOC_0000132327/0000132327_0002.gif, kontrolováno 14. 4. 2010

¹¹ Srov. „NSC Briefing (398th)“, CIA, March 26, 1959, dostupné z:

http://www.foia.cia.gov/docs/DOC_0000137321/0000137321_0002.gif, kontrolováno 14. 4. 2010

¹² NSC Briefing, CIA, October 20, 1959, dostupné z:

http://www.foia.cia.gov/docs/DOC_0000132345/0000132345_0001.gif kontrolováno 14. 4. 2010

zajišťovali komunikační kanál mezi vedoucími představili komunistické strany a Fidelem.¹³

Fidel sám komunistou zcela jistě v prvních měsících revoluce nebyl. Ale jak na něj byl postupně vyvíjen tlak ze strany nekomunistických představitelů *Hnutí*, aby byl splněn program tj. návrat k ústavnímu režimu a vykonání voleb uvědomil si, že pro udržení moci potřebuje dvě věci: ozbrojenou moc a semknutou, plně oddanou skupinu. Komunisté díky stranické disciplíně takovou skupinou byli.¹⁴ Se svou více jak deseti tisícovou základnou patřili k největším politickým stranám.

K vylepšení svého obrazu v zahraničí, podnikl v dubnu 1959 cestu do Spojených států, kde ho přijal viceprezident Nixon. Fidel Castro chtěl jednat především o hospodářské pomoci. Američané však Castrovi sdělili, že finanční pomoc nezíská. Také viceprezident po setkání s kubánským premiérem vyjadřoval skepsi ohledně kubánsko-amerických vztahů.¹⁵

Na začátku května vyhlásil Castro nacionalizaci podstatné části půdy vlastněné nekubánskými subjekty. Půda byla podřízena pod správu Úřadu pro zemědělskou reformu.¹⁶ Američané byli uklidněni Castrovým ujištěním, že za půdu budou odškodněni vysoce úročnými státními dluhopisy.¹⁷

Castro se definitivně rozhodl nasadit protiamerický kurz. O této skutečnosti svědčí jeho další znárodňovací aktivity, neboť další na řadu přišly podniky jako banky, elektrická síť, telekomunikace nebo potravinářské podniky, které byly ve vlastnictví Američanů. Dalších států, např. Kanady se znárodňování netýkalo. Právě nacionalizace bank, průmyslu a služeb postihla americké investory daleko více než tolik připomínaná pozemková reforma, neboť ve skutečnosti byla většina zemědělské půdy vlastněna Kubánci. Zemědělství se po válce ocitlo v krizi, neboť skončila

¹³ Srov. CIA http://www.foia.cia.gov/docs/DOC_0000132410/0000132410_0001.gif

¹⁴ Srov. „Comunist Activity in Cuba“, CIA, March 17, 1960, dostupné z: http://www.foia.cia.gov/docs/DOC_0000132455/0000132455_0004.gif, kontrolováno 14. 4. 2010

¹⁵ In. Trumbull Higgins, *The Perfect Failure, Kennedy, Eisenhower, and The CIA at the Bay of Pigs*, (New York: Northon Comp, 1987), s. 44

¹⁶ *NSC Briefing(425th)*, CIA, December 1, 1959, dostupné z: http://www.foia.cia.gov/docs/DOC_0000137315/0000137315_0002.gif, kontrolováno 14. 4. 2010

¹⁷ In. Samuel Farber, *The Cuban Revolution Reconsidered*, (Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 2006), s. 81

válečná poptávka po produktech. Američané proto své investice směřovali do nezemědělské oblasti.¹⁸

Nyní byli Američané doslova přes noc obráni o investované prostředky, neboť kubánský premiér svým rozhodnutím kryl krádež. Americký systém samozřejmě uznával nacionalizaci jako legální krok. Ovšem na Kubě ve skutečnosti došlo k sekvestraci kryté kubánskou vládou. Castro za zabavený majetek odmítl vyplatit odpovídající náhradu s poukazem, že kubánský stát nemá na tuto investici prostředky.¹⁹ Investoři se s Castrovou interpretací nesmířili a obrátili se na Eisenhowerovu administrativu. Americká vláda se pokoušela několikrát situaci v klidu vyřešit. Na jednání výboru pro zahraniční obchod se členové shodli že:

„...vláda Spojených států uznává právo řídit své vnitřní záležitosti, tak jak uzná za vhodné, včetně práva na zákonné odebrání osobního majetku, pokud se tím sleduje veřejný zájem; ale to však pevně závisí na tom, že všechna práva osobní či jiná, jsou spojena s povinností vzájemného vyrovnání, a že odebrání osobního majetku je součástí mezinárodních smluv...“²⁰

Velvyslanec Bonsal byl pověřen, aby s kubánskými představiteli dohodl formu vyrovnání. Americký diplomat navrhoval opatrný postup, neboť věděl, že Castro nepřijme žádné ultimátum. Bonsal doufal, že se lze s Castrem dohodnout. Skutečnost však byla vzdálená velvyslancovým představám. Odtajněné dokumenty zahraničního politbyra ÚV KSČ dokazují, že Castro již v průběhu roku 1960 akceptoval vzrůstající komunistický vliv ve vládě. Blas Roca, kubánský komunista při své návštěvě Československa deklaroval, že: *„...Fidel Castro se vyvíjí doleva. Je to způsobeno vlivem LSS Kuby a Castrovým stykem s masami za revoluční války....“²¹*

2.2. Eisenhowerovo rozhodování

¹⁸ Srov. Samuel Farber, *The Cuban Revolution*, s. 32

¹⁹ Srov. Robert Qirk, *Fidel Castro*, s. 324

²⁰ Cit. “Memorandum of a Conversation”, Department of State, in. *Foreign Relations of the United States 1958-1960, vol. VI. Cuba*, s. 709

²¹ Cit. “Záznam pro soudruha Hendrycha, KSČ, ÚV -100/3, KSČ, ÚV, Oddělení Mezinárodní, sv. 107, arch. jednotka 346, srov. Záznam o rozhovoru LSS Kuby s. A. Escalante se s. Kouckým, fond KSČ-ÚV-100/3, sv. 107, arch. jednotka 344

Ve Spojených státech sledovali Castrovy pokusy samovládu s čím dál menším pochopením. Již v prosinci na jednání Rady národní Bezpečnosti se viceprezident Nixon zeptal, jaké mají komunisté záměry s Kubou.²² Richard Bissell, náměstek ředitele CIA konstatoval, že podle odhadů CIA komunisté posilují na všech úrovních.²³ Guvernérem kubánské Centrální Banky se stal Che Guevara, komunistům se podařilo převzít vedoucí pozici v odborovém hnutí, základní lidská práva byla soustavně pošlapávána a revoluční tribunály měly prakticky neomezenou moc.²⁴ Viceprezident Nixon byl hlavním zastáncem agresivnějšího přístupu vůči Castrovi. Byl podpořen náčelníkem námořních operací Arleighem Burkem, který se obával o oblast Karibiku v případě, že by se Castro přiklonil k Sovětskému svazu. Plukovník King, šéf sekce CIA WH/4 připravil memorandum, které upozorňovalo na možnost, že by kubánský příklad mohl inspirovat i další země latinské Ameriky.²⁵

Již v prosinci začala CIA připravovat dvoufázovou operaci, jejímž cílem bylo naverbovat skupinu třiceti pěti Kubánců. Byli preferováni členové se zkušenostmi z ozbrojených sil, kteří by v první fázi byli vycvičeni jako instruktoři pro budoucí povstalecké vojsko. Ve druhé fázi, by tito instruktoři vycvičili v některé latinsko-americké zemi malé infiltrační týmy, které by po návratu do vlasti vytvořily páteř povstaleckého vojska.²⁶

Úkolem vypracovat úvodní koncept byl pověřen Jack Esterline, veterán z tichomořského bojiště se zkušenostmi z partyzánského boje na Filipínách. 18. ledna Esterline předložil koncept *Plánu tajné akce proti Kubě* plukovníku Kingovi, veliteli Karibské sekce CIA. Esterlinův koncept následně předložil náměstek ředitele CIA Richard Bissell prezidentu Eisenhowerovi 17. března 1960 ke schválení.

„*Program tajné akce proti Castrově režimu*“ se stal základní strategií americké administrativy v boji proti Castrově vládě. Cílem bylo nahradit Castrův režim

²² Srov. “Memorandum of a Discussion of at the 428th Meeting of the National Security Council”, *Foreign Relations of the United States 1958-1960, vol. VI. Cuba*, s. 698-700

²³ Srov. “NSC Briefing, Sino-Soviet Block Campaign in Latin America”, CIA, November 30, 1959, dostupné z: http://www.foia.cia.gov/docs/DOC_0000132348/0000132348_0003.gif, http://www.foia.cia.gov/docs/DOC_0000132348/0000132348_0004.gif, kontrolováno 14.4. 2010

²⁴ Srov. Telegram from the Embassy in Cuba, *Relations of the United States 1958-1960, vol. VI. Cuba*, s. 706-707

²⁵ Srov. Trumbull Higgins, *The Bay of Pigs*, s. 46-47

²⁶ Srov. Peter Kornbluh, *The Bay of Pigs Declassified*, (New York: The New Press, 1998), s. 25

vládou, která by byla přátelštější vůči spojeným státům a lépe by chránila: „...národní zájem“ kubánského lidu....“²⁷ Operace měla čtyři základní body. Podle CIA měla být nejprve vytvořena odpovědná, sjednocená opoziční fronta v zahraničí, která by se skládala z politických subjektů nespokojených s Castrovým způsobem vlády. Fronta by s heslem „*Vzkřísíme revoluci*“ měla sloužit jako alternativa ke Castrovu režimu.

Všechny paramilitární přípravy měly být vykonány mimo Kubu, nebo území Spojených států.²⁸ Již před vypracováním plánu upozornil ředitel CIA na jednu důležitou okolnost; že CIA nemá v plánu přímou eliminaci Castra, ale vytvoření kubánské opozice, která Castra sama svrhne.²⁹ Podle ředitele zpravodajské služby bylo nutné zachovat „věrohodné popření“.

3. Koncept tajných akcí

3.1. Důvody k používání tajných akcí

Tajné operace se staly během prvního období Studené války důležitým nástrojem zahraniční politiky Spojených států, nicméně v pozdějších letech studené války byly kritizovány často jako kontraproduktivní, neboť jejich následky z dlouhodobého hlediska mnohdy situaci jen zhoršovaly. Před senátním výborem pro vyšetřování činnosti tajných služeb v roce 1975 prohlásil její předseda Frank Church, že se CIA při tajných akcích chovala „...jako slon v porcelánu...“.³⁰ Senátní vyšetřování neprokázalo, že se CIA vymkla kontrole, ale konstatovala, že konala na osobní

²⁷ Cit. Jams G. Blight, Peter Kornbluh, *Politics of Illusion, The Bay of Pigs Reexamined*, (Boulder: Lynne Reiner Pub., 1998), s. 205-206

²⁸ In. Peter Kornbluh, *The Bay of Pigs Declassified*, s. 102-103

²⁹ Srov. Trumbull Higgins s. 47

³⁰ Cit. William J. Daugherty, *Executive Secrets, Covert Action and the Presidency*, (Lexington: The University press of Kentucky, 2004), s. 3

rozkaz prezidenta.³¹ Pro pochopení proč byly tajné operace zahájeny, je třeba objasnit souvislosti v kontextu studené války.

Druhá světová válka znamenala předěl v zahraniční politice Spojených států. Nejvyšší američtí představitelé, jmenovitě Roosevelt, si uvědomili, že Spojené státy již nemohou praktikovat dosavadní politiku krátkodobých bezpečnostních smluv. Válka Američany přesvědčila, že Spojené státy, pokud budou chtít uchovat svět bez válek, budou muset převzít závazky dřívějších evropských mocností. Rooseveltova idea byla vytvořit model, na který za pomoci čtyř světových čteníků: Spojených států, Sovětského svazu, Velké Británie a Číny, byl schopen zabezpečit světový mír.³²

Zásadní ideové rozdíly a vzájemná nedůvěra mezi Spojenými státy a Sovětským svazem však znemožnily naplnění Rooseveltova snu. Místo vzájemné spolupráce se svět rozdělil na tři zóny vlivu. Sovětský svaz získal díky výsledkům Druhé světové války východní a střední Evropu, Spojené státy garantovaly bezpečnost Evropy západní. Třetí svět se stal zónou, kde se obě ideologie střetávaly přímo na bojištích. Ztráta Číny ve prospěch komunistické ideologie, nevyprovokovaný útok Severní Koreje na svého jižního souseda, odhalení sovětských špiónů doma přesvědčily americké politiky, že Sovětský svaz přesvědčen o nadřazenosti komunistického systému je ochoten tuto myšlenku vyvážet do celého světa. Proto vydala v roce Eisenhowerova administrativa v roce 1947 *Národní bezpečnostní akt*, který nově definoval povinnosti zpravodajských služeb, jejich kontrolu i účel.³³

Eisenwoherova administrativa po korejské válce vydala *Základní Národní bezpečnostní politiku*, podle které spočívalo nebezpečí: v nepřátelství Sovětského svazu k nekomunistickému světu, sovětské vojenské síle a podvratných aktivitách. Podle bodu 43 proto musí Spojené státy:

„...A, Učinit veřejná i tajná opatření k diskreditaci sovětské prestiže ideologie jako efektivních nástrojů sovětské síly a omezit sílu komunistických stran a dalších prosovětských faktorů.

³¹ Ibid.

³² Srov. Petr Luňák, *Západ. Spojené státy a Západní Evropa ve studené válce*, (Praha: Libri, 1997), s. 45

³³ Srov. „National Security Act“, dostupné z: <http://intelligence.senate.gov/nsaact1947.pdf>

B, Vykonat veškerá diplomatická, politická, ekonomická a tajná opatření k zabránění jakékoliv hrozby strany nebo jednotlivců, přímo nebo nepřímo zodpovědný sovětské kontrole aby získal vůdčí sílu ve svobodné zemi

*C, Podniknout podle potřeby jasné akce k odstranění sovětské komunistické hrozby v jakékoliv části svobodného světa.*³⁴

Zpravodajské služby dostaly Národní bezpečnostní politikou mandát k potírání komunistické hrozby. Ten umožnil, skrytě intervenovat kdekoli to situace vyžadovala, jakýmikoliv prostředky.

Tajnými akcemi se rozumí taková činnost, kdy vláda dané země, v tomto případě Spojených států, nemá zájem na tom, aby byl zveřejněn původce celé akce. Důvodem proč se americká vláda uchýlila k používání tajných akcí spočívá v jejím náhledu na problematiku koloniálních závazků bývalých evropských mocností.

Druhá světová válka nejenom porazila nacismus, ale též otevřela otázku emancipace bývalých kolonií. Již v průběhu Druhé světové války se pokoušeli představitelé koloniálních národů vyhlášovat samostatnost. Těsně v poválečné době tak v mnohých zemích vypukla ozbrojená revolta proti bývalým koloniálním pánům. Ve francouzských koloniích se to týkalo zemí Maghribu nebo Dálného východu. V britských koloniích bylo protikoloniální hnutí aktivní především na indickém subkontinentu kde zahájil Mahátma Gáňghí antibritskou kampaň „Quit India“ a v Malajsii.³⁵ Bývalé koloniální velmoci se nechtěly svého koloniálního dědictví vzdát a snažily se nastolit předválečný *status quo*. Spojené státy však politiku koloniální otázky nehodlaly podporovat, neboť podle americké interpretace poválečného uspořádání měly mít všechny národy možnost rozvíjet se podle Rooseveltově ideji založené na : „...svobodě projevu, svobodě vyznání, svobodě před strachem z agrese a svobodě před nedostatkem....“³⁶

Pro Spojené státy měl odpor ke kolonialismu kromě morálních důvodů ještě důvod ryze praktický. Válkou vyčerpaný evropský průmysl nebyl schopen dodávat

³⁴ Cit. “Basic National Security Policy”, dostupné z: <http://www.fas.org/irp/offdocs/nsc-hst/nsc-162-2.pdf>, kontrolováno 14. 4. 2010

³⁵ Srov. Vladimír Nálevka, *Čas Soumraku, Rozpad koloniálních impérií po druhé světové válce*, (Praha: Triton, 2004), s. 25

³⁶ Cit. Petr Luňák, s. 45

potřebné zbraně k vyzbrojování evropských armád, kdy Západ očekával útok ze strany Sovětského svazu. Spojené státy proto musely vyzbrojit evropské státy samy. Největší závazky měly vůči velké Británii a Francii, které však obratem americký materiál dodávaly pro potřeby svých koloniálních armád. Spojené státy s tímto stavem nesouhlasily a poté co se obě země zapletly do suezské krize odhlasovali Američané společně se Sověty rezoluci odsuzující jednání obou zemí.

Američané rychle pochopili, že vzniklé vakuum po odchodu evropských států z kolonií se snažil zaplnit Sovětský svaz se svou lákavou ideologií. Museli řešit dilema jak intervenovat a nebýt označen za propagátora kolonialismu. Proto se jako kompromis mezi klasickou diplomacií a ozbrojeným vystoupením naskytl koncept tajné operace, kdy Spojené státy přes třetí osobu ovlivňovaly podmínky v zájmových zemích ve svůj prospěch. Zřejmě nejúspěšnější operací vykonanou mimo americký kontinent, bylo svržení iránského premiéra Mohameda Mossadeka v srpnu 1953.³⁷

3.2. Eisenhowerův přístup k tajným operacím

O Eisenhowerovi panuje představa, že jako prezident se spíše věnoval golfu a záležitostem týkající se mezinárodní politiky nestaral, a veškerou agendu přenechal státnímu tajemníkovi Johnu Fosteru Dullesovi.³⁸ Tato je značně vzdálené pravdě. Ve skutečnosti Eisenhower jako prezident zasahoval do zahraničně-politických věcí velmi aktivně. Co mnoho badatelů, zabývajících se Eisenhowerovým prezidentstvím mate, byl styl jeho vládnutí. Eisenhower se jako bývalý vysoký štábní důstojník naučil jednu důležitou vlastnost, která mu pomáhala v jeho pozdějších letech při vykonávání nejvyšší výkonné funkce ve státě; pracovat v týmu.³⁹

Vědom si vzrůstajícího vlivu komunistů ve světě, podepsal 15. března 1954 směrnici 5412 Rady národní bezpečnosti o tajných operacích, která zmocňovala zpravodajskou službu CIA vykonávat tajné operace v cizině. Podle směrnice byl ředitel CIA zodpovědný za koordinaci aktivit úřadů zpravodajské služby,

³⁷ Srov. Jan Wanner, *Bitva o Suez*, (Praha: Libri, 2006), s. 47-53

³⁸ Srov. Daugherty, *Executive Secrets, Covert Action and the Presidency*, s. 131

³⁹ Srov. Henry F. Graff, *The Presidents*, (Farmington Hills: Thomson, Gale, 2002) .s. 463

ministerstvech obrany a zahraničí. Byla to svým způsobem reakce na sovětskou politiku „*aktivních opatření*“ vykonávaných NKVD resp. KGB.⁴⁰ CIA byla instruována, aby jednala podle „*věrohodného zapření*.“ Formulka „*věrohodné zapření*“ se stalo normou, která určila způsob jakým byly vykonávány tajné akce: vyřešit problém, aniž by se ukázalo na vládu Spojených států amerických. K dalšímu zpřesnění normy došlo v roce 1955, kdy Eisenhower přesunul odpovědnost Rady národní bezpečnosti za tajné operace na CIA. Tato norma zároveň rozšiřovala kompetence Národní bezpečnostní politiky. Čtyři původní body zůstaly v platnosti, ale rozšiřovaly kompetence CIA ve smyslu posilování národů a skupin lidí v odporu proti komunismu a vytvářet podzemní a partyzánské skupiny v případě války a poskytovat jim zázemí.

Tahle direktiva umožnila vytvořit „*skupinu 5412/2*“, neboli *Zvláštní skupinu*⁴¹, která schvalovala zvláštní akce. V její kompetenci bylo dohlížet nad všemi tajnými operacemi a tyto operace měla možnost zrušit. Eisenhower sám v této radě nezasedal, ale nechal se zastupovat nejdříve Gordonem Grayem a později viceprezidentem později viceprezidentem Nixonem.⁴²

⁴⁰ Asi nejznámější aktivním opatřením byla vražda Lva Trockého v Mexiku v roce 1940. Vrah Ramón Mercader byl v roce 1960 prouštěn a odjel do Sovětského svazu. Po celou dobu uvěznění neprozradil svou identitu. Srov. Cgristopher Andrew, Oleg Gordijevski. *KGB: důvěrná zpráva o zahraničních operacích od Lenina do Gorbačova*, (Praha: East Art Agency Publishers, 1994), s . 143-146

⁴¹ Pozn. Tato skupina měla v průběhu operacím proti Kubě více označení. Byly to : skupina 5412/2, skupina 40, Zvláštní skupina (SG), Zvláštní rozšířená skupina (SGA).

⁴² Srov. Daugherty s. 136

3.3. Operace PBSUCCESS – Guatemala

Pro pochopení operací CIA proti Castrovi je důležité připomenout i operaci PBSUCCESS, první tajnou operaci v latinské Americe, která se odehrála se krátce po příchodu Eisenhowera do Bílého domu, neboť nesla mnoho společných rysů jako připravovaná operace proti Kubě. V roce 1951 stal guatemalským prezidentem plukovník Jacobo Arbenz. Hned po nástupu do úřadu začal se sérií znárodnovacích akcí. Největším zaměstnavatelem ve Guatemale byla americká společnost United Fruit Company, která měla zcela exkluzivní postavení.⁴³ Byla největším vlastníkem pozemků, byla hlavním guatemalským exportérem, patřil jí jediný obchodní přístav v Karibiku, držela monopol na výrobu elektrické energie, měla majoritní podíl na správě železnic. Postavila celou síť guatemalských silnic, ve vnitrozemí, vybudovala hydroelektrárnu, vyplácela nejvyšší hodinovou mzdu, postavila ve vlastní režii celou síť nemocnic, dotovala školství; zkrátka kromě toho, že díky svým aktivitám sice představovala sice stát ve státě, na druhé straně převzala část státních povinností.⁴⁴

Arbenze moc společnosti popuzovala, a proto se rozhodl, že majetek společnosti bude znárodněn. Pro svůj plán si našel důležitého spojence, kterým byla komunistická strana Guatemaly. Po její legalizaci v roce 1951 stoupl počet na více než tři tisíce členů. Komunisté sice nebyli zastoupeni v Arbenzově vládě, ale zastávali důležité pozice v odborovém hnutí a zaujímali klíčové pozice v Úřadu pro hospodářskou reformu.⁴⁵ Pro Arbenze měli výhodu ve své stranické jednotě. Díky podpoře kterou prezidentovi prokazovali, mohli proniknout do správy ministerstev, Obzvláště ministerstvo zahraničí se prakticky celé stalo komunistickou doménou. Díky komunistickému vlivu na ministerstvu jako jediná Guatemala hlasovala proti resoluci proti komunismu na desáté konferenci Organizace amerických států v Caracasu.

⁴³ In. Trumbull Higgins, s. 53

⁴⁴ Srov. Robert Scheina, *Latin American Wars, The Age of Professional Soldier, vol.2*, (Dulles: Potomac Books inc. 2003), s. 201-202

⁴⁵ In. Stephen Rabe, *Eisenhower and Latin America, the Foreign policy of Anti-Comunism*, (Chapel Hill, Univesrity of north Carolina Press, 1988), s. 48

Spojené státy braly guatemalské hlasování jako provokaci a prezident Truman schválil plán na Arbenzovo svržení. Převratu na poslední chvíli zabránil státní tajemník Dean Acheson.

17. července 1952 byla na základě dekretu vyvlastněna půda velkých vlastníků. United Fruit, třebaže byl odhad státu silně podhodnocen, souhlasila United Fruit s vyrovnáním. O rok později začala vláda se znárodnováním dalších majetků společnosti jako železnic nebo telekomunikační sítě.⁴⁶

Nově zvolený americký prezident Eisenhower postupoval proti Arbenzově režimu daleko důrazněji. CIA získala důkazy o hromadění zbraní komunistickou stranou Guatemaly a masivního náboru nových členů. Ve prospěch převratu rozhodlo slyšení před kongresem Spojených států, kdy velvyslanec John E. Peurifoy, prohlásil: „...situace je velmi vážná, a obávám se, že pokud se bude vyvíjet dalších šest měsíců stejně bez toho, abychom něco udělali, potom Vám povím, a můžete mi věřit, budeme mít sovětský satelit mezi ropnými poli v Texasu a Panamským kanálem...“⁴⁷

Spojené státy byly znepokojeny dalšími nákupy zbraní Arbenzově režimu, neboť 2000 tunová zásilka dalece přesahovala potřeby guatemalské armády. Stejně tak United Fruit company marně žádala o proplacení pohledávek. Arbenz odpověděl, že vláda nemá okamžitou hotovost a dluh bude vyplacen ve formě dlouhodobých státních dluhopisů. S touto nabídkou společnost nesouhlasila, neboť se jednalo o porušení smlouvy.⁴⁸

Od této chvíle začal Arbenz otevřeně podporovat komunisty a likvidovat své protivníky v řadách armády. Po vraždě plukovníka Araña ztratil Arbenz podporu pravidelných ozbrojených sil.⁴⁹

CIA mezitím v Hondurasu vybudovala u hranic s Guatemalou výcvikové středisko pro protivníky Arbenze. Bojový výcvik vedl Jack Esterline, veterán z jihovýchodní Asie a operativec pro oblast střední Ameriky. Přes nastrčenou společnost byla nakoupena letadla a 1.května začala vysílat rozhlasová stanice „*Hlas svobody*“ mající za úkol podlomit morálku Arbenzových spojenců.⁵⁰ O dva měsíce

⁴⁶ Stephen Rabe, *Eisenhower and Latin America, the foreign policy of anticommunism*, (Chapel Hill: University of Michigan Press), s. 46

⁴⁷ Cit. Robert Scheina, s. 203

⁴⁸ Srov. Stephen Rabe, s. 46

⁴⁹ In. Trumbull Higgins, s. 30

⁵⁰ In. Robert Scheina, s. 204

později začal invaze. Plukovník Castillo Armas překročil se sto padesáti špatně vyzbrojenými muži hranice. Obsadil jednu příhraniční osadu a vyhlásil prozatímní vládu. Ve Guatemala City ve stejné době přemluvil plukovník Díaz Arbenze aby rezignoval. 27. června byl Arbenz a dalších šest set jeho skalních příznivců nucen vyhledat azyl na cizích ambasádách.⁵¹

CIA získala obrovskou prestiž ve státní zprávě, neboť se jí podařilo svrhnout režim nepřátelský Spojeným státům bez nutného přímého použití amerických ozbrojených sil.

Prokázala, že projekt tajných operací jak byl navržen, opravdu funguje. I když prezident Eisenhower nijak do plánování nezasahoval, byl ochoten riskovat politiku přijatelného popření a poté, co byl s celou operací seznámen, nijak do řízení akce nezasahoval. Kritici, především marxisticky orientovaní, tvrdí že akce byla schválena na popud vlivných osob zapojených do činnosti United Fruit. Tato hypotéza naprosto neodpovídá pravdě. United Fruit, přestože pro ni dříve pracoval například ministr zahraničí John Foster Dulles, neměla na chod washingtonské administrativy takový vliv jak se snaží někteří autoři dokázat.⁵² Eisenhower schválil akci až poté, kdy byla vyčerpána veškerá politická řešení. V polovině padesátých let, v době kdy ve Spojených státech vrcholila první vlna procesů se sovětskými špiony, si Amerika nemohla dovolit tolerovat režim, který byl ovlivňován prostřednictvím místních komunistů z Moskvy.⁵³

Nyní byla podobná operace schválena i v případě Kuby.

3.4.Špinavá práce

Nejkontroverznějším podnikem, který CIA proti Kubě podnikla, byla série pokusů o zavraždění Castra. Akce probíhaly prakticky po celou dobu angažovanosti CIA v kubánských záležitostech. Ústřední zpravodajská služba se dostala na samou hranu zákona.

⁵¹ Srov. Robert Scheina, s. 205

⁵² Srov. William J. Daugherty, s. 139

⁵³ Srov. Stephen Rabe, s. 60

Castrovu fyzickou likvidaci jako první začal promýšlet plukovník King již v roce 1959. Navrhl prezidentu Eisenhowerovi Castrovo odstranění.⁵⁴

Eisenhower Kingovu nabídku neakceptoval. CIA nicméně vytvořila tajný útvar, který by se vraždami zabýval. ZR/RIFLE se stal jedním z nejvíce kritizovaných programů CIA. Jejím prvním velitelem se stal William Harvey.⁵⁵

CIA podnikla celkem osm prokázaných pokusů proti Fidelu Castrovi. Přestože mnohé z útoků nepřekročily stadium příprav, neznamená to, že by měly být tyto akce posuzovány jako něco nevinného.⁵⁶

Při jejich plánování se CIA zapletla s organizovaným zločinem. Náměstek ředitele CIA Richard Bissell se setkal několikrát Johnem Rosellim, který byl pravou rukou Sama Giancany. Roselli kontaktoval na Kubě agenta ochotného zakázku vykonat.⁵⁷

Plány byly stejně bizarní jako fantastické. Castro měl být otráven, mělo po něm být stříleno speciálně upravenou pistolí s jedovatými projektily, agenti CIA mu chtěli podstrčit kontaminované doutníky.

Protože se všichni zúčastnění vyhýbali slovu *vražda*, je dnes nesmírně obtížné zjistit, kdo zadával Bissellovy úkoly. V době vyšetřování okolností kolem vražedných spiknutí, byli oba prezidenti již mrtví. Přesto americký novinář Ted Schultz vzpomínal, že Kennedy několikrát při jejich setkáních udělal narážku na Castrovi likvidaci.⁵⁸

Fidela Castra se však nikdy CIA ohrozit na životě nepodařilo.

4. CIA a otázka kubánského exilu ve Spojených státech

4.1. Zrazená revoluce

⁵⁴ Srov. Higgins, *The Perfect Failure*, s. 64

⁵⁵ In. Daugherty, s. 148

⁵⁶ Srov. „Interim Report: Alleged Assassination Plots Involving Foreign Leaders“, Cuba, Church Committee Reports, dostupné z: http://www.aarclibrary.org/publib/church/reports/ir/pdf/ChurchIR_3B_Cuba.pdf, kontrolováno 20. 4. 2010

⁵⁷ Srov. Howard Jones. *The Bay of Pigs*, (Oxford: Oxford University Press Inc., 2008), s. 22-26

⁵⁸ Srov. Lawrence Freedman . *Kennedy's Wars: Berlin, Cuba, Laos and Vietnam*, (Oxford: Oxford University Press, 2000). s. 150-152

Pro pochopení souvislostí proč začal kubánský exil spolupracovat s americkou CIA, je nutné připomenout společenský vývoj, ke kterému na Kubě došlo v porevolučním období. Batistův útek na konci roku 1958 uvítaly všechny složky kubánské společnosti. Kubánci nadšení z nově nabyté svobody chtěli do základů přebodovat kubánský politický systém podle ústavy z roku 1940. Bohužel, již krátce po vítězství revoluce dostal tento předpoklad první vážné trhliny.

Přestože první revoluční vláda byla vedena skupinou složenou z politiků, kteří nebyli zkompromitováni spoluprací s Batistovým režimem, rozhodující faktorem který ovlivňoval kubánskou politickou sféru po roce 1958 bylo vojenské křídlo *Hnutí 26. července* pod vedením Fidela Castra, který přinutil jemu nepohodlné politiky k rezignaci.⁵⁹

Postižení byli členové, kteří reprezentovali studentské skupiny, občanské strany a nekomunistické členy odborů. Toto křídlo hnutí trvalo na okamžitém splnění podmínek, ke kterým se Castro zavázal ve své obhajovací řeči *Historie mě shledá nevinným* při procesu po neúspěšném útoku na kasárny Moncada v červenci 1953. Nekomunističtí členové požadovali návrat k ústavnímu režimu. Jejich požadavky však nebyly vyslyšeny.⁶⁰

Naopak levicová frakce neustále posilovala svou pozici ve státní správě.⁶¹ Střet mezi občanskou a levicovou frakcí vyvrcholil v polovině roku 1959, kdy emigroval do Spojených států velitel povstaleckého letectva Díaz Lanz.⁶² Krátce po Lanzově útoku byl zatčen velitel vojenského okruhu Camagüey major Huber Matos. Ten, stejně jako Lanz kritizoval příliš velký vliv komunistů na chodu státu. V následném procesu byl Matos odsouzen k dvaceti letům žaláře.

Krátce po obměně vlády v listopadu 1959, při které byli z vedoucích pozic ve státě odvoláni členové liberálního křídla *Hnutí*, začalo být čím dál více zřejmé, že se na Kubě se začíná prosazovat režim známý z východního bloku. Pro velkou část kubánské populace byl tento krok ze strany vlády brán jako zrada revoluce. Režim na

⁵⁹ In. Quirk, s. 282-283

⁶⁰ Srov. Sylvia Pedraza, *Political Dissaffection in Cuba's Revolution and Exodus*, (New York: Cambridge University Press, 2007), s. 62-63

⁶¹ Srov. "NSC Briefing – Cuba," CIA, January 21, 1959, dostupné z:

http://www.foia.cia.gov/docs/DOC_0000132327/0000132327_0002.gif, kontrolováno 2.3. 2010

⁶² Srov. Vladimír Nálevka, *Fidel Castro*, s. 36

tento útok odpověděl zesílenou represí. Mnohým Kubáncům proto nezbylo než opustit vlast. Emigranti tvořili exilové skupiny především ve Spojených státech, a v menší míře v Mexiku.⁶³

4.2. Kubánci, politika a CIA

Podle dokumentu, který předložil náměstek ředitele CIA Richard Bissell prezidentu Eisenhowerovi 16. března 1960 bylo důležité vytvořit podmínky pro svržení Castrova režimu bez přímé účasti Spojených států. Z tohoto důvodu bylo nezbytné vytvořit odpovídající krytí. CIA proto musela vytvořit politické vedení složené z opozičních kubánských politiků, které by celou operaci zaštitovalo. Richarda Bissella však čekal nadlidský úkol, neboť kubánský politický exil představoval nesourodou skupinu lidí hájících často značně rozdílné zájmy.

Tento nesoulad vyplýval ze samotné podstaty kubánské politiky, na které mělo negativní vliv přímé zasahování ze strany Američanů v minulosti. Přestože po vyhrané španělsko-americké válce byla vyhlášena kubánská samostatnost, neznamenal to, že bude kubánský stát rozhodovat o svých záležitostech zcela nezávisle.⁶⁴ Kvůli Plattově dodatku nemohla Kuba navazovat zahraniční vztahy podle svého uvážení, ale musela respektovat názor Spojených států. Také ve vnitřní politice byl patrný negativní vliv ze strany mocnějšího bratra na kontinentu. V prvních letech nezávislosti nerozhodoval o tom, kdo se stane příští hlavou státu kubánský lid, ale spíše americký velvyslanec.⁶⁵

Z kubánských politiků se stávali cynici, pro které nebyla politická kariéra službou veřejnosti, ale spíše prostředek k vlastnímu obohacení. Kubánská politická scéna byla proto od samého počátku velmi násilná, výjimkou nebyly ani vraždy konkurentů.

Politika byla proto záležitostí úzké skupiny obyvatelstva. Kvůli totální ekonomické podřízenosti na Spojených státech hájili politické elity na ostrově daleko důsledněji zájmy amerických obchodních společností, než zájmy vlastního lidu.

⁶³ Srov. María de los Angeles Torres, *In the Land of Mirrors, Cuban Exile Politics in the United States*, (Ann Arbor: University of Michigan press, 1999), s. 49-50

⁶⁴ Srov. Josef Opatrný, *Kuba*, (Praha: Libri), s. 57

⁶⁵ Srov. Lars Schoultz, *That Infernal Little Cuban Republic, The United States and the Cuban Revolution*, (Chapel Hill: University of North Carolina Press), s. 23-34

Dalším důvodem byl tradiční antiamerikanismus známý z celé Latinské Ameriky. Hispánci se vždy na svého mocného bratra na Severu dívali se směsicí obdivu a despektu. Na jedné straně obdivovali jeho ekonomickou sílu a respekt, které si Spojené státy dokázali vybudovat na mezinárodním poli. Na straně druhé jím opovrhovali právě kvůli jeho totální podřízenosti obchodním zájmům a povýšenosti vůči ostatním národům Ameriky.⁶⁶

Proto, když se na scéně objevil Fidel Castro, působil na Kubánce jako zjevení z jiného světa. Jakmile svou demagogickou rétorikou získal na svou stranu tu největší část kubánské společnosti, tj. nevzdělané a nesmírně chudé venkovské obyvatelstvo, bylo zřejmé, že nyní dojde na kubánské politické scéně k závažným změnám. Chudé venkovské bezzemky netrápily abstraktní, a pro ně nepochopitelné otázky jako byla ústava nebo vymahatelnost práva, ale spíše praktické věci, např. jakým způsobem budou změněny jejich nelehké životní podmínky.

CIA, pokud chtěla uspět, tj. přesvědčit kubánské obyvatelstvo, musela vytvořit koalici složenou z exilových politiků, která by byla dostatečně atraktivní i pro lidi na Kubě. Z výše uvedených skutečností však tento problém narážel na rozdrobenost kubánské exilové reprezentace. Stejně jako na předrevoluční Kubě, byla politická emigrantská komunita rozdrobená do několika frakcí.

Byli zde bývalí *Batisitanos*, dále představitelé buržoazních předrevolučních politických stran, které sice na Kubě v Batistově éře mohly působit, nicméně s režimem nespolupracovali. Dále se v exilu nacházela početná komunita katolicky orientovaných skupin. Katolická církev měla v kubánské společnosti nezastupitelnou roli v oblasti sociální a vzdělávací. Církev vždy patřila ke kritikům Batistova režimu. Katolická reprezentace v předrevolučním období často kritizovala mizérii kubánského obyvatelstva na venkově, a proto svržení Batistova režimu vítala. Fidel Castro si však katolíky rychle znepřátelil, neboť se v očích církevních představitelů znemožnil svou spoluprací s kubánskou komunistickou stranou, která hájila zájmy Moskvy. Asi nejlépe tuto obavu o revoluci vyjádřil biskup Eduardo Boza-Masvidal v článku pro deník *La Quincena* :

„...My katolíci nejsme proti kubánské revoluci, které jsme ze všech sil pomáhali; požadujeme hluboké společenské změny, které Kuba potřebuje, ale nemůžeme

⁶⁶ Pozn. Nejznámějším textem odsuzujícím americký způsob života je esej *Nuestra América* José Martího.

*vyjádřit podporu komunismu, materialismu a totalitarismu, který s sebou přináší naprosté popření ideálů, za které mnoho Kubánců bojovalo a položilo život....*⁶⁷

Nový režim, aby zmenšil vliv katolíků na Kubánce, proto sáhl k represí. Zestátnil veškeré školství, díky němuž církev ztratila na důležitosti ve společnosti.

Další důležitou skupinou byli nejrůznější studentské organizace. Studenti, stejně jako katolíci vítali změnu režimu. V době odboje proti Batistovi byli studenti tou nejaktivnější skupinou městského obyvatelstva. Studenti patřili mezi nejbližší spojence povstaleckého vojska na venkově. Jen díky pomoci zvenčí dokázali *Guerrilleros* vzdorovat Batistově armádě. Po Batistově emigraci se proto studenti nadšeně zapojili do budování nového politického systému vlasti.⁶⁸ Zakrátko však, podobně jako katolíci, byli nuceni uznat marnost svého počínání. Jako v případě katolíků, znechutilo tuto společenskou skupinu chování *Hnutí*, resp. jeho marxistického křídla. Místo budování svobodné společnosti viděli bývalí spojenci Castra pouze glajšajtování, potrestání viníků z doby Batistovy éry probíhalo ne před nezávislou justicí, jak kdysi *Líder Máximo* slíbil, ale provádělo se okamžitě na místě.

Poslední skupinou, která se chystala na střet s Castrem, byli jeho bývalí spojenci z revolučního vojska a úřadů, vytvořených po vítězství revoluce. Podle těchto lidí, byla nová koalice Castra a komunistů nebezpečím pro stát, neboť komunisté představovali politický směr, kterým by se Kuba neměla vydávat. Kubánští komunisté se drželi linie Moskvy, která upřednostňovala kolektivní vlastnictví před individuálním majetkem. Castro však slíbil, že dojde k nápravě vlastnických vztahů ve prospěch venkovského obyvatelstva skrze pozemkovou reformu. V současném podání však měla být veškerá půda zestátněna, což brali jako zradu. Tato poslední skupina měla podporu především ve venkovských oblastech.

4.3. Frente Democrático Cubano – Vytvoření Politické representace v exilu

⁶⁷ Cit. Silvia Pedraza, *Political Disaffection in Cuba's Revolution and Exodus*, s. 89

⁶⁸ Srov. María de los Angeles Torres, *In the land of Mirrors*, (Ann Harbor: University of Michigan Press), s. 51-

Občas se objevují tvrzení, že americká administrativa podporovala skrze CIA bývalé Batistovy pomahače, a tím chtěla nastolit politické poměry odpovídajícím předrevolučnímu období.⁶⁹

Tento názor však naprosto neodpovídá realitě. Přestože mezi Američany a Kubánci, především v oblasti bezpečnostní politiky, v době Batistovy éry panovala čirá spolupráce, bylo jasné, že jakékoliv zapojení bývalých *Batistianos* do kampaně proti Castrovi, se koalici vytvořit nepodaří. Bissell, jako hlavní šéf projektu, proto již od počátku vytváření politické proticastrovské opozice zcela pominul osoby, které se jakýmkoli způsobem kompromitovaly během předrevolučního režimu. Proto Bissell již na začátku formování zamítl přibrat do vrcholného exilového orgánu Angela Sanchéze Mosqueru.⁷⁰

Bissell za pomoci Franka Bendera, agenta CIA vystupujícím pod krytím bohatého amerického obchodníka, který chce pomoci kubánskému exilu svrhnout Castrovu diktaturu,⁷¹ založil v létě 1960 *Frente Democrático Cubano* (FDR) – Kubánskou demokratickou frontu. Uskupení bylo oficiálně založeno 22. července 1960 v Mexico City, a bylo složeno z politických stran a skupin, které se již účastnili v boji proti Batistově diktatuře. Byli to:

Auténticos, kteří byli členy *Partido Revolucionario Cubano Auténtico*, což byla centristická strana hlásící se k odkazu José Martího. Jejím zástupcem v FDR byl Antonio de Varona, právník, který v době kubánské revoluce spolupracoval s Castrovým *Hnutím 26. Července*.⁷²

Agrupación Montecristi, skupina složená z vyšších středních vrstev, která se účastnila převratu proti Batistovi v roce 1952, a která usilovala o zlepšení hospodářských poměrů na venkově ve prospěch bezzemků. Jejím představitelem v FDR byl Justo Carrillo.⁷³

Movimiento de Recuperación Revolucionario (MRR), hnutí mající své kořeny v křesťansky orientované *Agrupación Católica Universitaria* (ACU). Toto hnutí se

⁶⁹ Srov. Fabián Escalante, *The Cuba Project*, (Melbourne, New York: Ocean Press, 2004), s. 23

⁷⁰ In. Kornbluh, *The Bay of Pigs*, str. 72

⁷¹ Ibid, 70

⁷² Srov. Organizacion Autentico, Cuban Counter Revolutionary Handbook, dostupné z: http://cuban-exile.com/doc_401-425/doc0419.html, kontrolováno 15. 4. 2010

⁷³ Srov. María de los Angeles Torres, *In the land of Mirrors*, s. 56

zformovalo po Mikojanově návštěvě Kuby. Jejím delegátem u FDR byl Manuel Artime Buesa, zastávající vysokou funkci v INRA.⁷⁴

Movimiento Demócrata Cristiano (MDC), mající stelně jako MRR kořeny v katolickém studentském UCU. Jejím zakladatelem byl historik José Rasco, který viděl budoucnost Kuby v: „...*křesťanské střední cestě mezi kapitalismem a komunismem*....“⁷⁵ *Frente Unido de la Liberación Nacional* (FULN), centristické uskupení požadující politiku nezasahování do vnitřních záležitostí Kuby jak ze strany Spojených států tak Sovětského svazu.⁷⁶

Sjednocená fronta proticastrovských politiků však již od počátku přinášela problémy. Jednou z příčin byl Frank Bender, který pomáhal frontu vytvářet. Přestože byl dlouholetým operativcem CIA, jeho primárním polem působnosti nebyla latinská Amerika nýbrž Evropa. Latinsko-americkým záležitostem proto vůbec nerozuměl. Bissell agenta použil pouze proto, aby zakryl skutečného organizátora celé akce.⁷⁷

Dalším problémem byla přílišná názorová roztržitost FDR. Politické názory jednotlivých členů na budoucnost Kuby se značně lišily. Politici spjati s předrevolučním politickým obdobím např. *Auténticos*, měli za cíl obnovení stavu před rokem 1952, tj. znovunastolení klasického liberálního modelu. Mladší členové FDR, především z řad křesťanů nebo porevolučních politických špiček, žádali větší angažovanost státu v ekonomických a sociálních otázkách. Proto, místo aby se členové Fronty shodli na společném programu, marnili čas v nekonečných diskusích o budoucím politickém vývoji Kuby. Logickým důsledkem bylo štěpení uvnitř Fronty.

Bissell, znepokojený touto skutečností, proto na popud Arthura Schlesingera obměnil exilovou politickou reprezentaci, která by byla přijatelnější pro liberálně orientované Kubánce tím, že do řad Fronty přivedl *Movimiento Revolucionario del Pueblo* (MRP) Manuela Raye, bývalého ministra v první porevoluční vládě, který se

⁷⁴ Srov. *Movimiento de Recuperación Revolucionario*, Cuban Counter Revolutionary Handbook, dostupné z: http://cuban-exile.com/doc_351-375/doc0372.html, kontrolováno 15. 4. 2010

⁷⁵ Cit. Silvia Pedraza. s. 45

⁷⁶ Srov. Silvia Pedraza, s. 94

⁷⁷ In. Trumbull Higgins, s. 46

rozešel z Castrem kvůli jeho orientaci na komunisty. Bissell zároveň vybral jako vůdce celého uskupení. Stal se jím právník José Miró Cardona.⁷⁸

Zároveň s obměnou vedoucích politických kádrů v exilové komunitě, došlo i ke změně názvu hnutí. Nová formace se nyní začala nazývat *Consejo Revolucionario Cubano* (CRC).⁷⁹ Společně s obměněným názvem byl vypracován i program exilové vlády. Ten následně presentoval Miró Cardona na tiskové konferenci. Mezi jeho hlavní cíle patřil: návrat k ústavě z roku 1940, nezávislost justice a reformu školního, především universitního vzdělání. Manuálně pracujícímu obyvatelstvu by bylo zajištěno právo podílu ze zisku podniku a vyhlášení Zákoníku práce, který by reguloval vztahy mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem. Aby CRC na svou stranu získalo venkovské obyvatelstvo, ke Castrovi nejvíce loajální vrstvu, bylo garantováno provedení pozemkové reformy tak, aby měli rolníci zajištěn právní nárok na obdělávanou půdu. Zajištění technické pomoci a garance minimálních výkupních cen za zemědělské produkty.⁸⁰

Ambiciózní projekt však měl několik slabin. Nejzávažnější byla malá podpora mezi samotnými Kubánci na ostrově. Předválečné politické strany byly záležitostí hlavně středních a vyšších vrstev, které se po utužení režimu snažili co nejrychleji z ostrova odejít. Touto emigrací tak CRC ztrácel potenciální podporovatele na domácím území. Rolníci zase neměli možnost jak se s programem CRC seznámit, neboť byli většinou ngramotní.

Dalším problémem byl právní status samotného exilového hnutí způsobené právními ustanoveními. Americká administrativa si nemohla dovolit oficiálně podporovat exilovou skupinu, neboť by se jednalo o závažné porušení zákonů o porušení neutrality. Pro ministerstvo zahraničí byly tyto dokumenty zavazující a na mezinárodním poli se pro věc kubánského exilu neangažovalo.

Přestože záměrem CIA bylo vytvořit odpovědnou, dostatečně reprezentativní, kubánskou vládu, politická složka odboje měla jen marginální roli v samotné operaci proti Castrovi. Členům CRC nebyl umožněn pravidelný styk s připravovanými týmy

⁷⁸ Srov. María de los Angeles Torres, *In the Land of Mirrors*, s. 57

⁷⁹ In. Trumbull Higgins, s. 91

⁸⁰ In. "Press statement by New Anticastro" Revolutionary Council", Proposed Operations Against Castro

Regime", dostupné z : http://www.foia.cia.gov/docs/DOC_0000481604/0000481604_0056.gif, kontrolováno:

pro zamýšlené operace na Kubě. Zpravodajská služba používala exilové vedení pouze k tomu, aby uklidnila rozjitřenou atmosféru mezi bojovými týmy.⁸¹

Členové exilového vedení na konci nezdařené operace v Zátocě sviní v dubnu 1961 izolování od událostí, a jejich jménem byly vyhlášovány komuniké, které oni sami ani neviděli.⁸²

Pro exilové politiky byla spolupráce se CIA také morálním problémem. Castrovi propagandisté pro ně vymysleli speciální přezdívku: „*gusanos*“ - červi. Proto mnozí, ještě než se rozhodli opustit vlast museli řešit problém ve svém svědomí. Zda zůstat doma, a být kvůli svým odlišným politickým názorům perzekuován, nebo odejít do exilu a být ve vlasti nazýván zrádcem.

4. 4. Propaganda a exil

Nezastupitelnou roli při operacích proti Castrovu režimu sehrála propaganda. Byla prováděna dvěma způsoby: rádiovým vysíláním a tiskovinami.

CIA měla zkušenosti s vysíláním do států za železnou oponou, kde používala Rádio Svobodná Evropa. V latinské Americe zase napomohla úspěšná rádiová propaganda ke svržení levicového režimu prezidenta Arbenze ve Guatemale v roce 1954.⁸³

V případě Kuby použila CIA vysílač nazývaný *Rádio Swam*. Aby nebylo možno obvinít americkou vládu ze subverze vůči suverénní zemi, vysílala stanice z honduraského území.

Rádio mělo plnit několik funkcí. Hlavním úkolem bylo podporovat anticastrovské bojovníky ve vlasti s cílem vyvolat povstání. Dalším úkolem byla propaganda. Pomocí rádia se snažilo exilové vedení povzbudit Kubánce k akcím proti Castrovu režimu, a zároveň informovat okolní svět o Castrově diktátorském režimu. Posledním důležitým úkolem byly zpravodajské hry s kubánskou tajnou službou. Pomocí falešných zpráv se operativci CIA snažili zmást Castrovu kontrarozvědku, tak aby mohly být uskutečněny vlastní operace na podporu kubánského partyzánského hnutí. Projekt rádia Swan nebyl příliš úspěšný, neboť

⁸¹ In. Kornbluh, *The Bay of Pigs*, s. 72-73

⁸² Ibid 73.

⁸³ In. Scheina, s. 205

vyvolat povstání skrze vysílání se nepodařilo. Kvůli přerušení diplomatických vztahů již na počátku kampaně převážil vojenský prvek operace nad propagandistickým, neboť rádio sloužilo jako jediný informační kanál mezi Centrálou a anticastrovskými silami na Kubě, přes který byly předávány rozkazy.

Další médium, který CIA používala k ovlivňování kubánských obyvatel jak doma tak v exilu byl tisk. Nejdůležitějším tištěným materiálem byl *El Avance criolo*, který vycházel od července 1960 do června 1962. Tento deník byl na Kubě před revolucí nejčtenější tiskovinou vydávanou Jorgem Zayasem, který byl přinucen opustit po revoluci Kubu.

Zayas po příchodu do Spojených států obnovil vydávání svých novin v Miami za pomoci CIA.⁸⁴ Oproti původnímu periodiku byl změněn obsah. Původní *El Avance* vycházející na Kubě, byl brán jako seriózní deník, názorově blízký liberálním stranám. Jeho Miamská verze se více blížila potřebám CIA, neboť Zayas udělal ze svých novin propagandistický plátek. Většina článků ve znovu obnovených novinách informovala o neúspěších Castrova režimu, napadala reformy provedené současným režimem; oblíbeným tématem byly neúspěchy pozemkové reformy, neschopnost vlády řešit hospodářské problémy státu, informovala o rostoucím počtu uprchlíků, šířila mezi Kubánci na ostrově hysterii o „rudém nebezpečí.“⁸⁵ Další formou používané propagandy byly karikatury nejvyšších kubánských představitelů. Velmi často byl Fidel Castro vypodobňován jako loutka ve službách Moskvy. CIA zajišťovala distribuci na Kubu pomocí lodí, letadel nebo agentů⁸⁶

Také tištěná propaganda neměla velký úspěch. Náklad novin byl příliš malý na to, aby mohl nějakým způsobem ovlivnit cítění Kubánců ve prospěch exilu. Castrově tajné policii se též dařilo valnou většinu na Kubě zakázaných tiskovin zabavit.

Propaganda jako celek v případě Kuby selhala. Přestože náklady na propagandu v letech 1960/61 dosáhly celkové výše téměř 4,5 milionů dolarů, Výsledek však nebyl příliš patrný.⁸⁷

⁸⁴ In. Kornbluh, *The Bay of Pigs*, s. 27

⁸⁵ Srov. „Contraproductente reducción de cuota“, *El avance Criollo*, 22 de julio, 1960, s. 7, 15, dostupné z: <http://ufdcweb1.uflib.ufl.edu/ufdc/?&i=108214&m=hd5X>, kontrolováno 23. 4. 2010

⁸⁶ Srov. „The Press: Our Man in Miami“, *TIME*, November 7. 1960, dostupné z : <http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,826702,00.html>, kontrolováno 20.4. 2010

⁸⁷ In. Kornbluh, *The Bay of Pigs*, s. 109

Kubánci samotní se cítili nedocenění. Měli pocit, že je CIA pouze zneužívá ve svůj prospěch. Do určité míry to byla pravda. Primárním zájmem Spojených států bylo svržení Castra. O politické otázky se mělo starat ministerstvo zahraničí, které však od kubánského exilu dávalo ruce pryč.

5. Vytvoření ozbrojené složky hnutí a její aktivity

5. 1. Důvody neúspěchu první fáze ozbrojeného odboje

Kromě politické složky odboje byly vytvořeny i anticastrovské vojenské oddíly. První týmy se objevily v Panamě a Guatemale brzy po schválení operace. Jejich instruktoři pocházeli od Zvláštních jednotek tzv. „Zelených Baretů“. Frekventanti prvních kurzů se rekrutovali z řad kubánských studentů, kteří v té době studovali ve Spojených státech. Jejich instruktoři byli lidé pocházející z východní Evropy.⁸⁸ Kubánci byli rozděleni do dvou skupin na šedé a černé týmy. Šedé týmy byly pětičlenné skupiny agentů cvičené podle metod OSS.⁸⁹ Čekala je nejobtížnější část operace. Měly proniknout na Kubu, sbírat informace a vytvořit zázemí pro další infiltrační komanda. Jejich akční rádius měl zahrnovat provincie Piñar del Río, Escambray a Sierra Maestra. Všechny oblasti byly vhodné pro vedení guerillové činnosti. Nebyly zde vhodné komunikace pro těžkou techniku, nacházelo se zde přátelské obyvatelstvo a byl i dostatek potravin. V pozdější fázi války se měli připojit i „černí“, kteří by vedli samostatné jednotky anticastrovských sil místního hnutí odporu.⁹⁰

Již od začátku se CIA musela potýkat s několika problémy. Za prvé, CIA neměla dost instruktorů, kteří by mluvili španělsky. Aby bylo možné zachovat „věrohodné popření“, nechtěla CIA v této části operace použít ani španělsky mluvící Američany. Výsledkem bylo, že se výcvik začal opožďovat. Dalším problémem byla nekázeň samotných frekventantů. Nedokázali, nebo nechtěli zachovávat pravidla utajení, díky čemuž se celá operace prozradila. Ve Spojených státech se v novinách začaly

⁸⁸ Srov. Felix I. Rodríguez, *Neviditelný válečník*, (Praha: Ivo železný, 1999), .s. 23

⁸⁹ Srov. Pozn. OSS –Organization of Strategic services. Tajná služba Spojených států ve druhé světové válce.

⁹⁰ Srov. Don Bohning, *The Castro Obsession*, (Dulles.: Potomac Books, 2005), s. 22

objevovat články o Kubáncích ve Guatemale, kteří se připravovali na akci proti režimu.⁹¹ Castrově tajné službě se již na začátku výcviku Kubánců podařilo infiltrovat své agenty do kurzů, kteří o celé činnosti podávali zprávy centrále kubánské tajné služby o úrovni výcviku.⁹² Je nutné připomenut, jak obtížné bylo na Kubu proniknout. *Líder Máximo* si brzy po převzetí moci uvědomil, že pro udržení moci potřebuje akceschopnou tajnou službu. Již krátce po vítězství revoluce se spojil jeden z Castrových důstojníků Ramiro Valdéz s Alexandrem Šitovem, rezidentem KGB v Mexico City.⁹³ Požádal Castrovým jménem o pomoc při organizování kubánské tajné služby. KGB souhlasilo. Vyslalo na Kubu více jak sto instruktorů pod vedením bývalého republikánského důstojníka interbrigád Enrique Lístera.⁹⁴ Líster pomohl vybudovat další paramilitární složku Castrova represivního režimu, *Comités de la Defensa de la Revolución*.⁹⁵ Zároveň došlo k celkové reorganizaci kubánské tajné služby. Místo dosavadní jedné, která byla součástí armády, byly o Lísterově příchodu vytvořeny podle sovětského vzoru čtyři: *Departamento de Seguridad del Estado*, *Dirección General de Inteligencia*, *Dirección de Inteligencia Militar* a *Dirección de la Inteligencia Contra-Militar*.⁹⁶ Všechny kubánské tajné služby měly kmenový stav více jak 1800 lidí bez agenturní sítě. S pomocí Sověty vybudované zpravodajské sítě byl Castro schopen jakýkoliv odpor proti vládě potlačit. Kubánská tajná služba měla ve svých počátcích dva hlavní úkoly: pronikat do povstaleckého hnutí v zahraničí a infiltrovat domácí opozici.

Aby mohl režim účinně bojovat s týmy CIA, musel je nejprve odříznout od domácích zdrojů. Proti Castrovi a jeho komunistickým spojencům se vzedmula vlna odporu. Nezávisle na zahraniční opozici začali Kubánci spontánně vytvářet vlastní organizace. *Frente Democrático Martiano*, *Rescate Democrático Revolucionario*, *Sekundo Frente Del Escambray*, byly jen z některých, které se snažily Castrův režim

⁹¹ Srov. "Cuba: Rally Round the Maypole", *Time*, May 6, 1960, dostupné z:

<http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,897465,00.html>, kontrolováno 20. 3. 2010

⁹² Srov. Rodriguez. s. 49.

⁹³ In. Christopher Andrew, Vasily Mitrochin, *The Sword and the Shield, The Mitrokhin Archive and the Secret History of KGB*, (New York: Basic Books, 2000), s.237

⁹⁴ Srov. Andrew. s. 376

⁹⁵ Výbory na obranu revoluce

⁹⁶ In. James Blight, David Welch, *Intelligence and the Cuban Missile Crisis*, (London: Frank Cass, 1998), s. 90.

svrhnout.⁹⁷ V pohoří Escambray se rozpoutala další partyzánská válka nazvaná „*La Lucha contra Bandidos*.“⁹⁸ Bandity byli i v tomto případě nespokojenci z řad rolníků, kterým začal Castro zabavovat přerozdělenou půdu z pozemkové reformy, nebo jeho bývalí spolubojovníci, kteří pokládali Castra za zrádce revoluce.⁹⁹ Týmům se málokdy podařilo svou misi splnit. Na Kubu se podařilo infiltrovat v první fázi operace pětaticet osob, ale během krátké doby bylo dvacet lidí chyceno a popraveno.¹⁰⁰

Svůj podíl na neúspěchu měla i nedostatečná logistická podpora. Kvůli neschopnosti guerillových skupin zajistit si zásoby vlastními silami, musela CIA tajně zřídit v červenci letectvo, určené ke shozu materiálu.¹⁰¹ Kvůli stále platnému nařízení o „případném popření“, nemohli být nasazeni profesionálové od vojenského letectva. Nejčastěji to byli bývalí dezertéři z Castrova letectva, kteří museli být nejprve dostatečně proškoleni. Pro CIA znamenaly shozy pro podzemní hnutí další neplánovanou činnost, neboť se musela zabezpečit vhodná letištní plocha, odkud by letouny startovaly. Nakonec bylo vybudováno vhodné letiště ve Guatemale v Retalhuleu. Odtud startovaly letouny ke svým misím na Kubu. Jak se ukázalo, Guatemala nebyla nejvhodnějším místem. Vzdálenost od cíle limitovala hmotnost neseného nákladu, neboť letoun musel nést velké množství paliva na úkor materiálu. Letouny, aby se skryl jejich původ, byly obstarožní stroje nakoupené z černých fondů CIA. Často se tak stávalo, že posádka se kvůli nespolehlivosti stroje musela vrátit zpět na letiště. Letouny CIA často nedokázaly ani najít předem naplánovaná místa shozu, neboť agenti CIA na Kubě museli používat místo kapesních naváděcích přístrojů signálních ohňů. Ohně však někdy prozradily Castrovým milicím místo, kde docházelo k tajné dodávce. Jak si jednou jeden z pilotů poznamenal: „...*Posádka se pokusila shodit dodávku zbraní pro sto členné družstvo. Přeletěli místo shozu o sedm mil a zbraně spadly do přehrady, kde je následně našly Castrovi síly. Agent byl*

⁹⁷ In. Escalante s. 53

⁹⁸ Pozn. Válka proti banditům.

⁹⁹ Srov. http://www.foia.cia.gov/docs/DOC_0000134265/0000134265_0001.gif,

http://www.foia.cia.gov/docs/DOC_0000132475/0000132475_0001.gif,

http://www.foia.cia.gov/docs/DOC_0000132475/0000132475_0002.gif, kontrolováno 23. 4. 2010

¹⁰⁰ In. Felix Rodriguez, s. 35

¹⁰¹ Srov. Trumbull Higgins, s. 62

zastřelen. Letoun ztratil směr a přistál v Mexiku, kde byl zadržen....¹⁰² Chyba byla jednoznačně na straně CIA, která nedostatečně proškolila agenty ve vysílání přijímání signálů.

5. 2. Vytvoření brigády. 2506

První fáze operace skončila neúspěchem. CIA se však nehodlala vzdát. 4. listopadu 1960 došlo k rozhodnutí spojit zbývající týmy do jednoho útvaru. Základem jednotky byla skupina shromážděná pod vedením Manuela Artima, vedoucího MRR.¹⁰³ Původní čtyř set členná jednotka časem rozrostla na dvojnásobek. Bylo vytvořeno pět praporů s tankovou a automobilovou rotou. CIA si jako velitele skupiny vybrala Josého San Romána, bývalého vojáka Batistovy armády, který během bojů dezertoval ke Castroovým partyzánům, ale po nesouhlasu s Castrovy levicovými tendencemi emigroval do Spojených států. Zde ho naverbovala CIA přes Franka Bendera. Osoba velitele vzbudila mezi některými členy jednotky vlnu nesouhlasu, neboť vyčítali San Románovi, že je bývalý *Batistiano*.¹⁰⁴ Vzpouora měla negativní dopad na celý výcvik, neboť došlo ke zdržení. Jednotku museli osobně přijet uklidnit zástupci FDR.¹⁰⁵

Se zvětšením jednotky na brigádu bylo rozhodnuto, že Kubánci budou podporováni i vlastním bojovým letectvem. Volba padla na B-26 *Invader*, bombardér, který používalo i Castrovo letectvo. Výhodou bylo, že ve Spojených státech bylo možné reaktivovat letouny tohoto typu z leteckého pohřebiště Davis-Monthan v Arizoně. Kubánské piloty, kteří byli většinou uprchlíky z Castrova letectva, doplnila zpravodajská služba o dobrovolníky, které získala do svých služeb

¹⁰² cit. Warren Trest, Donald Dodd, *Wings od Denial*, (Montgomery: New South Books, 2001), s. 27

¹⁰³ In. Alejandro Quesada, *The Bay of Pigs, Cuba 1961*, (Botley: Osprey Publishing, 2009), s. 10

¹⁰⁴ In. Haynes Johnson, *The Bay of Pigs, The Leader's Story of the Brigade*, (New York: W.W. Norton Comp. 1964), s. 60-61

¹⁰⁵ Srov. Arthur Schlesinger jr., *A Thousand Days: John Fitzgerald Kennedy in the White House*, (New York: Fawcett Crest, 1967), s. 222

Southern Air Transport. Společnost byla jednou z mnoha krycích organizací, která byla vytvořena CIA.¹⁰⁶

Podstatné bylo zajistit instruktory. Volba padla na piloty z Alabamské letecké národní gardy. Letecká jednotka se teprve před pár týdny přezbrojila na proudové stroje, které vyměnili za B.26. Mnozí piloti byli veterány Druhé světové války. Generál Ray Doster na misi CIA vybral čtyři piloty, kteří souhlasili, že budou cvičit jisté latinoameričany na základně Retalhuleu. Povstalecké letectvo disponovalo šestnácti bombardéry, které podle prognóz CIA měly být schopny eliminovat hrozbu Castrova letectva. Krycí označení letadel CIA bylo *Phoenix Air Force*.¹⁰⁷ CIA si nevšimla důležitého detailu; letouny anticastrovských sil byly v útočné verzi, zatímco Castrovo letectvo používalo klasické bombardéry.

Nasazení jednotky nezůstalo Castrovi utajeno. Již dříve mu guatemalští komunisté a rezident KGB Alexejev Castrovi sdělili, že se ve Guatemale cvičí anticastrovské jednotky. Do záležitosti se vložila Moskva, která jménem velvyslance Zorina v OSN žádala aby: „byla přijata okamžitá opatření k zabránění vojenské operace proti Kubě.“¹⁰⁸

5. 3. Co CIA nevěděla

Castro nečekal, až na něj Američané zaútočí. Přes své komunistické přátele vznesl dotaz na pomoc při organizování ozbrojených sil. I když měla Kuba pravidelnou armádu zděděnou z Batistova období, Castro raději přikročil k organizování vlastních ozbrojených složek. V srpnu 1959 oznámil Che Guevara vytvoření nové bojové formace. Nazývaly se *Milicia Revolucionaria*.¹⁰⁹ Castro poučen osudem Arbenze ve Guatemale věděl, že v latinské Americe nevyhrává ten kdo má největší voličskou základnu, ale ten kdo má za sebou ozbrojenou moc. Při

¹⁰⁶ In. Dan Hagerdon, Leif Höllstrom, *Foreign Invaders, the Douglas Invaders in foreign military and U.S. clandestine Service*, (Earl Shilton. Midland publishing, 1994), s. 126

¹⁰⁷ Srov. Michael A. Hass, *Apollo Warriors: US Air Force Special Operations During the Cold War*, (Montgomery: Air University Press, 1997), s. 153

¹⁰⁸ Cit. Timothy Naftali, Alexandr Fursenko, *One Hell of a Gamble, Khrushchew, Castro and Kennedy, 1958-1964*, (New York: W.W. Norton Comp., 1998), s. 66

¹⁰⁹ Pozn. Revoluční domobrana

cestě do Sovětského svazu požádal Raúl Castro Moskvu o pomoc při výcviku nového vojenského útvaru. Sověti souhlasili, ale nechtěla se angažovat přímo. Proto se rozhodla využít Československa, které již bylo při podobné akci několikrát použito.

Ve prospěch tohoto státu mluvilo několik věcí. Proti ostatním zemím východního bloku se nikdy neobjevily v Československu ideologické problémy nebo pokusy o vymanění se ze sféry Sovětského svazu. Českoslovenští komunisté, na rozdíl od Poláků nebo Maďarů sledovali otrocky politickou linii Moskvy a bez jakýchkoli protestů plnili spolehlivě všechna přání Kremli. Dále mělo Československo velmi dobře zavedenou výrobu zbraní. Požadovanou výzbroj mohlo dodat Československo, aniž by někdo ukázal přímo na Moskvu. Další výhodou byla geografická poloha. V uzavřeném Československu se velmi špatně prováděla špionáž což redukovalo možnost prozrazení.

Jednání mezi Československem a Kubou vyvrcholily v létě 1960, kdy byla podepsána československo-kubánská smlouva o dodávkách speciálního materiálu.¹¹⁰ Podle smlouvy mělo Československo dodat na Kubu výzbroj pro dvacet divizí. O důležitosti kontraktu pro východní blok svědčí počty zbraní a podmínek jejich splacení. Kuba se díky československým dodávkám stala nejmohutněji a nejlépe vyzbrojenou zemí v celé latinské Americe. Výzbroj v hodnotě více jak padesáti milionů liber dostala za třetinovou cenu!

Součástí smlouvy byl i výcvik kubánského personálu. Castro se snažil vytvořením milic vyřešit několik problémů. Hlavním důvodem bylo vytvořit si vlastní, naprosto oddanou vojenskou sílu. Do Československa byli vysláni především bývalí bezzemci nebo dělníci. Těmto lidem se díky službě v milicích otevřela cesta k lepšímu společenskému postavení, neboť by díky absenci vzdělání nebyli schopni podobného společenského vzestupu dosáhnout. Proto byli Castrovi fanaticky oddáni.

Dále to byl hlad po půdě v zemědělském sektoru. Pozemková reforma nemohla ani zdaleka uspokojit všechny požadavky. Miliční služba se jevila jako přijatelný kompromis pro uspokojení nezaměstnaných spodních tříd. Dalším důvodem byla bezpečnost. Původním ozbrojeným silám zděděným po Batistovi Castro moc nevěřil,

¹¹⁰ Srov. Smlouva mezi republikou Kuba a Československem o dodávkách speciálního materiálu. In. SÚA, A ÚV KSČ, 100/3, 1945-1962, sv. 202,a.j. 363

neboť vojáci pravidelného vojska byli častými účastníky emigrace. Castro si též nepřál, aby relativně moderní technika padla do rukou nepřítele.

Československo pomáhalo cvičit prakticky všechny druhy zbraní. Do Československých vojenských škol bylo odesláno 178 kubánských milicionářů. 116 z nich, jako specialisté pro pozemní bojové systémy, prodělávalo výcvik na akademii v Brně, 62 Kubánců pro potřeby revolučního letectva bylo odesláno do Trenčína. Nízká úroveň vzdělání přinutila československou stranu od základu změnit výukové směrnice, neboť několik Kubánců bylo dokonce negramotných! Pouze 19 posluchačů mělo vyšší než základní vzdělání.¹¹¹

Rovněž byla prováděna politická indoktrinace několika způsoby. Již od nastoupení do kurzů byla pevnou součástí i výuka marxismu-leninismu, o kterou byl mezi posluchači velký zájem.¹¹² Druhým nejčastěji používaným způsobem byla návštěva nejrůznějších podniků nebo kulturních akcí, které měly v účastnících utvrdit pocit nadřazenosti komunismu nad kapitalismem.¹¹³

Výcvik neprobíhal jen v Československu. Již krátce po podepsání kontraktu odcestovala na Kubu skupina československých poradců. Výcvik se zde soustředil především na protiletadlový výcvik, neboť hlavní problém na Kubě představovaly nálety CIA. Školení bylo prováděn přímo u jednotek, neboť milice byla v permanentní pohotovosti kvůli očekávanému vyloštění. Výcvik na Kubě neprobíhal podle plánu. Na vině byly kulturní a jazykové problémy. Českoslovenští specialisté nebyli pedagogy, nýbrž důstojníky od bojových jednotek vyslanými na služební cestu. Proto musel být ke každému kurzu přidělen tlumočník, který ovládal vojenskou odbornou terminologii. Dalším problémem byla odlišná kubánská mentalita. Pro československé vojáky vyceповané v učilištích byla hlavním nepřítelem kromě chabého vzdělání i notorická nespolehlivost jejich svěřenců. Kvůli specifické kubánské mentalitě nic si nepřipouštět, vznikaly problémy. Kubánci se stávali obětí šikany a přezírání. Při výcviku logicky nastal pokles morálky a bojeschopnosti. Svůj úkol přes problémy českoslovenští instruktoři splnili. Vycvičili Castrovi zcela oddané těleso pro boj jak s vnitřním tak vnějším nepřítelem.¹¹⁴

¹¹¹ In. "Informační zpráva pro ministra MNO", fond MNO-GŠ 1960. VHA, sig. 30.24/44

¹¹² Ibid.

¹¹³ Srov. „Hlášení o průběhu zakončení výcviku“, fond MNO-GŠ 1961. VHA, sig. 30.44/8

¹¹⁴ Srov. „Předběžná zpráva o výuce kurzů akce 122“, fond MNO-GŠ 1961, sig. 30.44/88

6. Od Trinidadu k Zátocce sviní

6 . 1. Trinidad

Po změně priorit, kdy místo jednotky určené původně pro zpravodajskou činnost, byla vytvořena klasická brigáda, bylo nutné změnit i původní plán. Na místo diverze mělo dojít ke klasickému vylodění. Byl oprášen starý plán z Guatemaly, kdy vycvičená jednotka obsadí město, udrží jej a počká na vytvoření prozatímní vlády, která požádá o intervenci buď spojené Organizaci Amerických států, nebo jen Spojené státy samotné.¹¹⁵

Zbývalo najít vhodné místo. CIA nakonec vybrala oblast u města Trinidad na jižním pobřeží Kuby.¹¹⁶ Ze všech navrhovaných alternativ mělo veškeré výhody z hlediska plánování. Město mělo vlastní přístav s dostatečnými kapacitami pro přijetí velkého vojenského oddílu, výhodnou strategickou polohu, neboť se nenacházelo na hlavních komunikačních tazích, a proto by pro Castrovy ozbrojené síly představoval problém dostatečně rychle dopravit milici do oblasti bojů.

V Trinidadu se nenacházela žádná významnější vojenská síla. Město disponovalo i letištěm, kam mohly přelétnout letecké síly brigády z Guatemaly. V blízkosti Trinidadu se nacházelo pohoří Escambray, kde operovalo několik anticastrovských skupin. Výhodu představovalo i obyvatelstvo. V okolí byly především dobytčí farmy a tabákové plantáže, které Castro znárodnil. Bývalí majitelé revoluční režim příliš neobdivovali. Proto mohli místní posílit brigádu o další bojovníky.¹¹⁷

Plán CIA byl ambiciózní. Nejprve mělo být při koncentrovaných náletech zničeno Castrovo letectvo, ochromena hlavní komunikace na Kubě *Autopista Nacional*, hlavní vojenské základny v Havaně, Santa Claře a Santiagu de Cuba. Další den měly být shozeni parašutisté kteří by zabezpečili zajistili perimetr pohoří Escambray –

¹¹⁵ Srov. Robert Scheina, s. 246

¹¹⁶ Srov. Gryston Lynch, *Decision for Disaster, Betrayal at the bay of Pigs,*(Dulles: Brassey's), s. 29

¹¹⁷ Srov. Trumbull Higgins, s. 93

řeka Manatí. Ve stejné chvíli jako vzdušný výsadek by se vylodily západně od Trinidadu dva prapory, které by zablokovaly cestu ve směru do Cienfuegos. Další jednotky by posílily výsadkáře východně od města. Úkolem zbývajících útvarů brigády bylo posílit guerillu na severu v pohoří Escamray a zabránit průchodu Castrových sil ze směru od Santa Clary. Ke zmatení Castrových jednotek měly sloužit klamné operace v provinciích Piñar del Río a Oriente.¹¹⁸

Vylodění se mělo podle plánů CIA uskutečnit 10. března 1961. prezident Eisenhower však žádné předběžné datum neschválil, neboť mu končilo jeho prezidentské období.

Do plánování invaze neočekávaně zasáhla prezidentská kampaň. Nixon, jako člen výboru 5412/2 o plánech proti Castrově Kubě mluvit nemohl. O to výřečnější byl jeho demokratický vyzyvatel John Fitzgerald Kennedy, který vedl velmi hysterickou kampaň. Obviňoval současnou administrativu, že nic nepodniká. 23. září prohlásil v Utahu: „...*Kreml dnes řídí kruté impérium rozpínající se v půlkruhu od východního Berlína po Vietnam s předunutými základnami na Středním východě, Africe, Asii a nyní 90 mil od našich břehů, na Kubě....*“¹¹⁹

Kennedy požadoval větší aktivitu od vlády. Navrhoval, že by měly Spojené státy otevřeně podpořit Kubánce bojující proti Castrovi. Ne souhlasili s Kennedyho rétorikou. Dean Acheson Kennedyho varoval, že ho: „... *jeho útočný styl žene do neudržitelné pozice v budoucnosti....*“¹²⁰

Problémy nastaly i plánovačům ze CIA. Dulles i Bissell se s Kennedym sešli na konci září. O schůzce se dozvěděl Nixon a obvinil oba, že informovali Kennedyho o operaci. Zuřící viceprezident chtěl až do konce prezidentských voleb zastavit jakoukoli činnost, která se vztahovala ke kubánským záležitostem.¹²¹

CIA naopak trvala na urychlení operace, neboť podle Národního zpravodajského odhadu byla Castrova pozice čím dál silnější, „... *opozice, přestože během*

¹¹⁸ Srov. Grayston Lynch, *Decision of Disaster, betrayal at the Bay of Pigs*, (Dulles: Brasse's Inc., 2000), s. 29-34

¹¹⁹ Cit. http://www.jfklibrary.org/Historical+Resources/Archives/Reference+Desk/Speeches/JFK/JFK+Pre-Pres/1960/002PREPRES12SPEECHES_60SEP23e.htm

¹²⁰ Srov. Higgins, s. 156

¹²¹ Srov. ibid

*posledních šesti měsíců posílila je stále neefektivní....*¹²² Zpráva Národního zpravodajského odhadu rozhodla o zvětšení jednotky na patnáct set mužů. Někteří členové výboru 5412/2 pokládali tento počet za nedostatečný, ale šéf CIA Dulles větší zvětšení kontingentu odmítl, neboť by to znamenalo přibrat bývalé *Batistianos*. Věděl že by případná spolupráce s těmito elementy rozvrátila jinak velmi vratkou koalici uvnitř FDR.¹²³

Horší situace nastala na konci roku. Castro požadoval radikální snížení personálu amerického velvyslanectví, protože sloužilo jako krytí pro aktivity CIA.¹²⁴ Prezident po poradě se svými spolupracovníky. 3. ledna přerušil diplomatické vztahy s Kubou. Eisenhowerovo rozhodnutí vážně narušilo operace CIA přímo na ostrově, neboť ztratila přímé spojení se svými spolupracovníky. Brigáda se navíc zapletla do převratu organizovaném Guatemalskými komunisty proti vládě prezidenta Ydígorase. Z tisku se lidé dozvěděli, že ve Guatemale se cvičí jednotka Kubánců pod dohledem amerických instruktorů.¹²⁵

Nově zvolený prezident Kennedy byl o operaci oficiálně informován odstoupjícím prezidentem Eisenhowerem den před oficiálním nástupem do funkce 19. ledna. Eisenhower nastupujícímu prezidentovi sdělil, že je pouze na něm, jak s celou věcí naloží. Nicméně doporučil mu pokračovat, neboť Spojené státy si nemohou současný režim na Kubě tolerovat.¹²⁶ Kennedy se chtěl s celou situací nejprve pořádně seznámit. Po diskusi s ministry zahraničí, obrany, šéfem CIA a svých poradců rozhodl, aby přípravy CIA pokračovaly ve stejném tempu jako dosud. Vymínil si, že plán CIA bude zkontrolován náčelníky štábů. Důstojníci po analýze konstatovali, že při vylodění bude záležet na momentu překvapení, akceschopnosti Castrový

¹²² In. "Prospects for the Castro Regime", *Foreign Relations of the United States 1958-1960, vol. VI. Cuba*, s. 1170

¹²³ In. Higgins s. 68

¹²⁴ Pozn. CIA měla na Kubě 40. agentů, z toho dvacet na ambasádě. Srov. Escalante, s. 34

¹²⁵ Srov. "Guatemala: Mystery strip", *Time*, January 6, 1961, dostupné z:

<http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,874255,00.html>

¹²⁶ In. "Records of a White House Meeting on January 19, 1961, Between President Dwight D. Eisenhower, President-elect Kennedy, and Their Chief Advisers", in. *The Kennedys and Cuba, The Declassified Documentary History*, ed. Mark J. White, (Chicago: Ivan R. Dee, 1999), s. 6

armády(milici) a lokální podpoře obyvatel. Podle vojáků měl navržený plán:“...velkou šanci na úspěch....“¹²⁷

Ne všichni byli operací nadšení. Ministr zahraničí Dean Rusk upozornil na politické problémy, které mohl plán způsobit v latinské Americe. Ještě méně optimistický byl generál Shoup z Americké námořní pěchoty. Shoup, veterán z Tichomořského bojiště pokládal celou operaci za „ztrátu času“¹²⁸, neboť podle něj bylo možné takovou vojenskou akce provést se silami odpovídajícími alespoň divizi.

Před vydáním rozkazu k akci, chtěl znát rovněž akceschopnost Brigády 2506. Do Guatemaly odjela skupina důstojníků, kteří po návratu Kennedymu sdělili že, jednotka je skvěle vycvičena..

Naneštěstí ve stejné době vydala CIA odhad o vrůstající Castrově podpoře mezi lidmi, který poněkud otrásl Kennedyho optimismem.¹²⁹ Ten začal hledat cestu jak celou operaci udělat méně okázalou tak, aby nebylo možno ukázat na Spojené státy. Svá doporučení sdělil při jednání v Bílém domě 11. Března 1961. Podle prezidenta nebylo možné zakrýt skutečnost, že vylodění brigády za denního světla by vypadalo jako invaze v roce 1944. Kennedy nařídil, aby CIA celý plán přepracovala.¹³⁰

6. 2. Cesta do katastrofy

CIA začala zkoumat všechna pravděpodobná místa dalšího vylodění. Jedno z pěti zvažovaných, se nacházelo na jižní části Kuby u poloostrova Zapata. Bylo to opuštěné místo, nazývané Zátoka sviní. Proti Trinidadu nemělo žádnou z jeho výhod. Nebyla zde žádná partyzánská aktivita, která by mohla vyloděnou brigádu podpořit. V nejbližším velkém městě Cienfuegos byla velká vojenská posádka. Takřka neproniknutelné močály nedávaly šanci nikam uniknout. Severně od zátoky vedla dálnice, po které mohla být dopravena milice a zbraně z kterékoli části země. Co

¹²⁷ Cit. “Memorandum from the Joint Chiefs of Staff to Secretary of Defence Robert S. McNamara, in *The Kennedys and Cuba, The Declassified Documentary History*, ed. Mark J. White, s. 18

¹²⁸ In. Trumbull Higgins, s. 84

¹²⁹ Ibid

¹³⁰ In. Timothy Naftali, Alexandr Fursenko, *One Hell of a Gamble*, s. 53

bylo nejhorší, v této části ostrova bylo obyvatelstvo věrné Castrovi, neboť teprve jeho vláda začala do zaostalé oblasti investovat do zlepšení hospodářské situace.¹³¹ Jedinou výhodou byla letištní plocha, která umožňovala přistání lehkých dopravních letadel.¹³²

Plán byl upraven podle prezidentových požadavků. Bylo navrženo vylodění v noci, počítalo se s prvkem překvapení a rychlým zabezpečením oblasti. Revidovaný koncept byl opět předložen náčelníkům štábů, kteří konstatovali, že místo díky nepřítomnosti nepřátelských jednotek je pro zamýšlenou operaci vhodné. Nicméně operaci nesmí nic v jejích počátcích ohrozit. Ne všichni byli revidovaným plánem nadšeni. Poradce prezidenta McGeorge Bundy sice prohlásil, že Bissell udělal úžasnou práci, nicméně nebyla vyřešena otázka Castrova letectva. Podle Bundyho mělo být Castrovo letectvo zničeno během diverzního náletu provedeném ze základen v Nikaragui.¹³³

Operace měla několik nedostatků. Oblast nebyla zpravodajskou službou pořádně prozkoumána. Byla vybrána na základě prezidentova rozhodnutí provést méně okázalou akci. Nenacházelo se zde zázemí pro vylodění lidí a materiálu. Prezident dal přesto operaci zelenou, s výhradním právem kdykoli celou akci zastavit.

Námořnictvo připravilo vlastní operaci, ale prezident nasazení jakýchkoli amerických ozbrojených sil kategoricky vyloučil. Náčelník štábu pro oblast Atlantiku, přesto připravil záložní plán pod kódovým označením „Bumpy Road.“¹³⁴

Kdo pokládal operaci za vysoce rizikovou byl náčelník štábu letectva Curtiss LeMay. O plánu se dozvěděl pouze náhodou. Podle něj byla CIA příliš optimistická v očekávání toho co udělá nepřítel.¹³⁵

Proti akci se postavil otevřeně pouze předseda zahraničního výboru Kongresu William Fullbright, podle kterého je akce CIA porušením všech základních principů, na kterých stojí americká demokracie. Shodoval se s názorem náměstka ministra zahraničí Chestera Bowlese, který ve svém memorandu Ruskovi napsal, že příprava

¹³¹ Srov. Robert Quirk, s. 412

¹³² Srov. Grayston Lynch. *Decision for Disaster*, s. 44

¹³³ Srov. McGeorge Bundy, „Memorandum from the President's Special Assistant for National Security Affairs (Bundy) to President Kennedy, in *Foreign Relations of the United States, Volume X, Cuba, January 1961- September 1962*, Doc. 64, dostupné z: <http://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v10/d64>, poslední kontrola 23.4. 2010

¹³⁴ Srov. Higgins s. 121

¹³⁵ In. Barrett Tillman, *LeMay*, (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2007), s. 150

akce je jasné porušení Paktu z Bogoty, neboť: „...žádný stát, ani skupina nemá právo zasahovat, přímo nebo nepřímo za žádných okolností do vnitřních nebo vnějších záležitostí. Dříve zmíněné zásady zakazují nejenom použití ozbrojených sil, ale též jakoukoli jinou formu vměšování nebo jinou formu hrozby proti svébytnosti (daného) státu....“¹³⁶

Přestože ministr zahraničí se svým náměstkem souhlasil, jeho výtky vůči operaci CIA na poradách nikdy nepředložil. Prezident se ocitnul na začátku dubna 1961 pod velkým tlakem, neboť podle CIA bylo nutné operaci co nejrychleji urychlit před návratem kubánských pilotů z Evropy. Kennedy byl rovněž upozorněn americkým velvyslancem v Moskvě, že Sovětský svaz nebude nečinně přihlížet akci proti Castrovu režimu.¹³⁷

I když prezident nebyl o úspěchu vylovení příliš přesvědčen, dal 4. dubna akci zelenou. Po několika odkladech bylo pevné datum vylovení stanoveno na 17. Duben 1961.

6. 3. Porážka

Operace ve skutečnosti začala již o dva dny dříve. Aby byla zlikvidována hrozba ze strany Castrova letectva, vzlétlo osm letounů ze základny v Nikaragui s cílem napadnout hlavní základny kubánských revolučních sil. Bombardéry B-26 shromážděné v sekcích *Gorilla*, *Linda a Puma* napadlo letiště La Libertad, San Antonio de los Baños a Antonio Maceo Airport. Na přímý prezidentův rozkaz musel Bissell redukovat počet útočících bombardérů na polovinu.¹³⁸ Kubánští piloti byli rozkazem šokováni, a obávali se, že budou na zpáteční cestě napadeni přeživšími Castrovy letadly. Jejich američtí instruktoři je však uklidnili : „...*Nemusíte se ničeho bát neboť na letadlových lodích jsou Kubánci, kteří nemluví španělsky, mají*

¹³⁶ In. “Memorandum from the Under Secretary of State Chester Bowles to Secretary of State Dean Rusk”, in. *The Kennedys and Cuba*, ed. Mark J. White. s. 22

¹³⁷ Srov. “Telegram from U.S. Ambassador to the Soviet Union Llewellyn E. Thompson to the Department of State”, White 24.

¹³⁸ In. Grayston Lynch, s. 79

*blondaté vlasy a modré oči a jejich úkolem je vám kryt záda....*¹³⁹ Po útoku jeden z letounů přistál v Miami s krycí historkou, že je uprchlík z Kuby a armáda proti Castrovi spáchala puč. Na útok si ihned stěžoval Raúl Roa, kubánský velvyslanec při OSN. Americký delegát Adlai Stephenson, který nebyl do akcí proti Castrovi zasvěcen, Roovu stížnost popřel jako nepravdivou. Bohužel pro Stephensona se ukázalo, že má Roa pravdu. Rozezlen na nejvyšší míru, telefonoval Kennedymu, který po rozhovoru s velvyslancem další nálety zastavil.¹⁴⁰ Castrovi odvolání náletů poskytlo výhodu. Druhý den svolal shromáždění, na kterém otevřeně prohlásil kubánskou revoluci za socialistickou a povolal do zbraně veškeré dostupné síly, aby zabránily invazi. Kubánská tajná služba dostala rozkaz uvěznit skutečné nebo domnělé nepřátele režimu.

Vylodění brigády proběhlo v noci 17. dubna. Již od začátku byla celá invaze sérií katastrof. Výsadkový prapor byl shozen do bažin, a část výzbroje tak byla ztracena. Invazní čluny uvízly na korálových bariérách a materiál musel být vykládán ručně. Na jedné z vylodňovacích pláží byl hlídkový post milice, která okamžitě zalarmovala Castra. Kubánský vůdce, poté co se ujistil, že vylodění není krycí manévr, nasměroval do oblasti veškeré síly. Po rozednění se podařilo Castrovým pilotům potopit dvě plavidla brigády, na kterých byla umístěna munice a spojovací materiál. Ostatní plavidla se z oblasti bojů stáhla.

Cabell společně s Bissellem navštívili Deana Ruska, aby se spojil s prezidentem, kvůli obnovení náletů. Rusk argumentoval, že to není nutné, neboť letouny nyní musí podpořit vylodňující se brigádu. Přestože měl Cabell šanci s prezidentem po telefonu mluvit, tuto možnost odmítl. Mezitím na vylodňovacích pláží se pokoušeli *Brigadistas* udržet. Proti jejich pozicím začaly neorganizovaně útočit Castrovy milice. Dvacetinásobnou přesilu však proticastrovští bojovníci nebyli schopni zadržet. Po třech dnech se celá brigáda vzdala.¹⁴¹ Castro mohl svůj triumf ohlásit veřejně do světa. Podařilo se mu zabránit největší hrozbě pro jeho režim. Porážka anticastrovských v Zátocě sviní měla na morálku kubánských obyvatel obrovský dopad. Obratně vedenou propagandou se Castrovi podařilo přesvědčit národ, že

¹³⁹ Cit. Warren Trest, s. 59

¹⁴⁰ Srov. Timothy Naftali, Alexandr Fursenko, s. 94

¹⁴¹ Srov. Haynes Johnson, s. 177

jedině on, je schopen vypořádat se problémy. Invaze podpořená Spojenými státy byla jen další ukázkou americké arogance.¹⁴²

Ve Washingtonu mezitím vládla stísněná atmosféra. Ani jeden z cílů invaze se nepodařilo splnit.

6. 4. Účtování

V prvním okamžiku se Kennedy rozčílil na CIA a Sbor náčelníků štábů za to, že ho vmanévrovali do akce, která skončila naprostým neúspěchem.¹⁴³

Prezident, aby nedošlo k podobnému selhání, zřídil zvláštní vyšetřovací komisi. Jejím předsedou se stal bývalý náčelník Sboru náčelníků štábů, generál Maxwell Taylor. Dále zde byli zastoupeni za námořnictvo admirál Arleigh Burke, CIA Allen Dulles a Robert Kennedy. Skupina měla analyzovat podrobné příčiny neúspěchu. Komise po pečlivé analýze konstatovala, že podíl na porážce mají všechny zúčastněné strany.

CIA byla ve zprávě kritizována, že překročila své pravomoci a naplánovala operaci, jež se z přípravy povstání změnila v akci, která byla klasickým armádním manévrem.¹⁴⁴ Hlavní vina byla na samotném šéfovi skupiny CIA pro Kubu Richardovi Bissellovi. Bissell byl sice velmi dobrý stratég, ale s řízením operativní činnosti neměl žádné zkušenosti. Když aplikoval guatemalský scénář na operaci proti Kubě, přehlédl několik důležitých detailů. Arbenz, přestože spolupracoval s komunisty, nikdy neměl přímý kontakt s KGB. Bissell, přestože věděl, že Raúl i Guevara jsou ve spojení s Rusy, nikdy pořádně hloubku jejich kontaktů nezkoumal. Dále si náměstek pro řízení tajných operací vybral špatný tým. Jeho podřízení sice vedli úspěšné tajné akce, jako např. v Iránu nebo Guatemale, ale nic nevěděli o oblasti Karibiku, kterou mělo na starosti oddělení WH/4 vedené Richardem Helmssem. Helms však měl k Bissellovi ambivalentní vztah od doby, kdy se stal

¹⁴² Srov. Fidel Castro, „Report to the Cuban People on the victory at Playa Girón“, in *The Bay of Pigs, Washington's first military defeat in the Americas*, ed. Fidel Castro and José Ramón Fernández, (New York: Pathfinder Press, 2001), 203-205

¹⁴³ Srov. Arthur Schlesinger Jr., s. 276

¹⁴⁴ Srov. „Inspector's General Survey of the Cuban Operation“, in *The Kennedys and Cuba*, ed. Mark J. White, s. 39

Bissell náměstkem ředitele CIA. Svým lidem dokonce zakazoval, aby s Bissellem spolupracovali.¹⁴⁵ Jak ve svých pamětech Bissell vzpomíná: „...*mezi mou a Helmsovou kanceláří bylo pouhých pětatřicet stop; přesto jsme se skoro nikdy nenavštívili*“¹⁴⁶

Tyto výtky byly oprávněné, nicméně neodhalovaly celou pravdu. CIA byla sice hlavním osnovatelem plánu, nebyla však jedinou zúčastněnou stranou. V komisi 5412/2 zasedali představitelé i dalších státních úřadů, jmenovitě ministerstev obrany a zahraničí. Veškeré kroky, které CIA zamýšlela provést, byly pečlivě posuzovány všemi zúčastněnými. Žádná ze zúčastněných stran nikdy *veřejně* na jednáních neprohlásila, že operace je mimo kompetence CIA. Někteří ze zúčastněných práci komise nepřímo sabotovali tím, že neplnily zadané úkoly. Mezi ně patřil již od začátku Dean Rusk. Ministerstvo zahraničí mělo jako hlavní úkol izolovat Castra v cizině a propagovat cíle odboje. Bylo vydáno několik prohlášení, ale systematická kampaň vedena nebyla. Místo toho bylo politické vedení odboje zatlačeno do pozice trpěného účastníka. Rusk dále neseznámil výbor se stanovisky svých podřízených, jmenovitě Chestera Bowlese o právních problémech, které ministerstvo vidělo v akci CIA. Za vrchol ministrovy neschopnosti lze považovat přístup k americkému velvyslanci u OSN Adlai Stephensonovi, kterého neinformoval o krocích proti Kubě. Konkrétně se jednalo přistání bombardéru brigády ve Spojených státech těsně po útoku. Stephenson dostal pouze obecnou informaci, že na území Spojených států přistál letoun Castrova letectva. Ruskovo zanedbání mělo dalekosáhlé důsledky, neboť po rozhovoru se Stephensonem se prezident rozhodl redukovat počet letadel, čímž hned na začátku byla porušena jedna z podmínek úspěšné operace, což bylo zničení letectva.

Největší kritiku si zaslouží sám prezident. Ještě v době než nastoupil do úřadu, sliboval ve svých projevech, že nebude režim Fidela Castra tolerovat, neboť jeho spojenectví se Sovětským svazem představuje hrozbu pro celou Ameriku.

Jakmile se stal prezidentem, dal souhlas, aby se pokračovalo v přípravách na Castrovo svržení. Nikdy před svými podřízenými neprohlásil, že má o operaci pochybnosti, a musí ji proto ukončit. Pouze chtěl, aby byla přímá americká účast

¹⁴⁵ In. Robert Quirk, s. 342

¹⁴⁶ In. Richard Bissell, *Reflections of a Cold Warrior, From Yalta to the Bay of Pigs*, (New Haven: Yale University Press, 1996), s. 177

zredukována na minimum. V době, kdy byl tisk plný zpráv o skupině Kubánců, cvičených kdesi ve střední Americe, to bylo prezidentovo zbožné přání.

Otázkou do dnešní doby zůstává, jakou vlastně měli *brigadistas* šanci na úspěšné provedení plánu CIA. Jestliže by byly splněny původní podmínky vylodění, tak nemalou. Podle hodnotících zpráv československých poradců byla morálka milicionářů mizerná, jejich bojová nezkušenost často vedla ke zmatenému jednání. Pouze vnější podmínky zabránily, aby se z vítězství milic nestala porážka Castrova režimu. O tom, že vylodění, i když proběhlo za nejméně příznivých podmínek, považovali nejvyšší kubánští představitelé za přímou hrozbu režimu svědčí svědectví José Ramóna Fernandéze: „...*žoldáci byli dobře připraveni, skvěle vytrénováni. Jediné co jim chybělo, byla podpora....*“¹⁴⁷

7. Operace Mongoose

Pro Kennedyho se stal Castrův režim na Kubě po nepovedené invazi v Zátocě svini v dubnu 1961 noční můrou. Castro osobně byl v jeho očích hrozbou, kterou bylo nutno eliminovat. Nicméně po posledním neúspěchu bylo jasné, že režim již nemůže být zlikvidován jen s pomocí jedné brigády exulantů, a budou muset být nasazeny zdroje daleko většího rozsahu. Americký prezident se svým bratrem Robertem požadoval vypracování dalšího plánu proti kubánskému režimu.

První iniciativa vzešla od poradce prezidenta Richarda Goodwina 11. Listopadu 1961. Ve svém memorandu Kennedymu potvrdil, že jeho názor na nebezpečí představovaném Castrovým režimem je správný, a že: „...*jediným účinným způsobem jak vyřešit kubánský problém je totální útok...*“¹⁴⁸ Podle Goodwinova názoru výhoda takovéto operace spočívala v tom, že Spojené státy neutrpí žádné škody, neboť podle jeho názoru: „...*v nejlepším případě bude Castro sesazen, a*

¹⁴⁷ Srov. José Ramón Fernández, “Testimony before the Provincial People’s Court of the City of Habana,” in *The Bay of Pigs, Washington’s first military defeat in the Americas*, ed. Fidel Castro and José Ramón Fernández, s. 84

¹⁴⁸ In. “Memorandum from Assistant Special Counsel Goodwin to President Kennedy,” in *The Kennedys and Cuba*, ed. Mark J. White, s. 73

pokud ne, připravíme společně se silnějším podzemním hnutím a lepší propagandou podmínky k vyřešení problému v budoucnosti...“¹⁴⁹

V tomto memorandu pro prezidenta též padla otázka, kdo by operaci měl vést. Goodwin prezidentovi navrhl, aby se hlavním koordinátorem stal prezidentův bratr Robert Kennedy, neboť podle něj není nikdo vhodnější ani na ministerstvu zahraničí nebo v CIA.

Goodwinův názor prezident přijal s uspokojením, neboť si stěžoval, že po nezdařené invazi neměl nikoho, kdo by kontroloval paramilitární operace. Bohužel, musel brát v úvahu pozici svého bratra. Robert byl ministrem spravedlnosti, a proto se nemohl stát hlavní osobou v připravované akci. Prezident Kennedy si uvědomoval, že po neúspěšné invazi již nebylo možné provádět politiku „přijatelného popření.“ Musela být nalezena osoba, která neměla nic společného s předcházejícími událostmi. Bylo jasné, že šéfem operace musel být někdo, kdo má zkušenosti s vedením tajných akcí, ale neměl být zaměstnancem Ústřední zpravodajské služby nebo z ministerstva zahraničí. Kennedy nicméně, aby neztratil nad nadcházející operací kontrolu, akceptoval Goodwinův názor, že Robert Kennedy by měl být do celé věci plně zasvěcen. Přes Roberta by tak měl prezident nad celým podnikem plnou kontrolu, a nedošlo by k selhání jako v případě Zátoky sviní.

Přestože otázka výběru odpovědné osoby nebyla ještě vyřešena, 3. listopadu 1961, o dva dny později, schválil prezident další fázi akcí proti Castrovu režimu. Tento den se CIA prostřednictvím prezidentova bratra Roberta dozvěděla o rámcovém úkolu. Podle Bissellových vzpomínek Robert Kennedy obvinil CIA z nečinnosti, a zároveň sdělil přítomným své představy.¹⁵⁰ CIA měla na ostrově: „...zesílit špionáž, měly být prováděny sabotážní akce, vyvolat neklid mezi obyvatelstvem prováděné samotnými Kubánci, kromě Batistianos a komunistů....“¹⁵¹

Pro další vývoj operace měla důležitý vliv jedna skutečnost. Proti minulosti nebyly stanoveny žádné limity, které se nemají překročit. Jestliže v době počátečního plánování operací byla od roku 1959 proti Castrově režimu stanovena politika „přijatelného popření“, která dávala možnost americké vládě se od těchto operací distancovat, nyní dostala zpravodajská služba úkol, který mohl být interpretován

¹⁴⁹ Ibid.

¹⁵⁰ In. Bohning, *The Castro Obsession* s. 82

¹⁵¹ Cit. “Attorney General Kennedy’s Notes on a White House Meeting, in. *The Kennedys and Cuba*, ed. Marl J. White. S. 74

akce „za každou cenu“.¹⁵² Zbývalo ještě pro celou operaci vymyslet název. Po reorganizaci služby po dubnových událostech se stal členem sekce pro Karibskou oblast Samuel Halpern, který vybral jméno pro následující operaci. Další operaci mající za úkol svrhnout Castrův režim na Kubě byla *Operace Mongoose*.

7. 1. Původní plán CIA

Odcházející náměstek pro řízení tajných operací Bissell, společně se svým nástupcem ve funkci Richardem Helmsem ještě stihli společně vypracovat dokument, na základě kterého, by měly být prováděny další operace proti Kubě. Jejich memorandum bylo v zásadě revizí původního plánu akcí proti Castrovu režimu. Bissell s Helmsem provedli na základě Národního zpravodajského odhadu z 3. listopadu 1961 analýzu, podle které se po Kubě šířila deziluze z Castrova režimu. Přesto měl *Líder Máximo* dostatečnou podporu mezi obyvatelstvem, a jeho tajná policie byla schopna potlačit jakoukoliv vnitřní hrozbu. Bissell i Helms z analýzy proto vyvodili, že na ostrově se nenalézala žádná významnější opoziční síla.¹⁵³

Podle CIA měla operace probíhat v několika liniích. Jednak měly být prováděny tzv. *nebojové operace*. Ty měly zahrnovat propagandu pomocí rádiového vysílání na ostrov tak, aby byla nalomena důvěra běžných Kubánců v současný Castrův režim. Dále měly být zahájeny provokace proti kubánským diplomatům v zahraničí. Najatí turisté měli sloužit jako kurýři, kteří měli na ostrov pašovat letáky odsuzující Castrovu vládu. Ministerstvo zahraničí mělo přesvědčovat další státy, aby přerušily s Kubou diplomatické vztahy.¹⁵⁴

V neposlední řadě měla být zlepšena práce Kubánského revolučního výboru, tak aby tento orgán skutečně plnil svou funkci, tj. zastupoval Kubánce žijící v exilu a ne aby sloužil jen jako zástěrka pro akce zpravodajské služby. Do kategorie nebojových

¹⁵² Srov. Don Bohning, s. 82

¹⁵³ In. “Memorandum from Chairman of the Board of National Estimates Sherman Kent to CIA Director Allen Dulles, in *The Kennedys and Cuba*, in. Mark J. White. s 75

¹⁵⁴ Srov. Lars Schoultz, s. 179

operací měly spadat ještě výsadky malých, dvou až tříčlenných týmů, jejichž úkolem by bylo provádění propagandy.

Daleko složitějším úkolem měly být *bojové úkoly*. Měly zahrnovat zpravodajskou a podvratnou činnost. Po Zátocce sviní, byl domácí odboj na Kubě zcela paralyzován a bylo nutné znovu vybudovat systém bezpečných domů, navázat kontakty s lidmi o kterých se předpokládalo, že unikli pozornosti tajné police po velkém preventivním zatýkání v dubnu 1961.¹⁵⁵ CIA měla v patrnosti, že musí nejprve vycvičit vůdce podzemního odboje, kteří budou schopni provádět samostatné akce bez podpory zvenčí. Podle stejného memoranda měla být zesílena podvratná činnost. Poté, co by se podařilo pomocí propagandy a zpravodajské činnosti vybudovat bezpečné zázemí, měly být na ostrov vysazeny týmy, které by primárně prováděly sabotážní činnost s cílem narušit kubánské hospodářství. Všichni agenti měli být dobrovolníci a do operací přímo na ostrově by neměl být zapojen žádný americký občan.

Z tohoto memoranda se dá usuzovat, že Bissell i Helms se nechali inspirovat operacemi prováděnými během druhé světové války OSS v Jihovýchodní Asii.¹⁵⁶ Oproti původnímu plánu nestanovili žádný časový rámeček. K likvidaci Castrova režimu mělo dojít postupně podle situace.

Prezidenta váhání CIA mnoho nenadchlo. Chtěl operaci proti Castrovi hned a okamžitě. Do Bílého Domu byla svolána porada, na které sdělil novému šefovi CIA Johnu McConovi, že plán byl pozorně prostudován generálem Lansdaelem a Robertem Kennedym. Prezident dále McConovi sdělil, že požaduje okamžitý plán akcí, který měl být vypracován do dvou týdnů. Ředitel CIA připustil určité váhání, které bylo způsobeno předchozími neúspěchy, a varoval, že operace nesmí být unáhlena.¹⁵⁷

Na důrazné upozornění Johna McCona však Robert Kennedy ani generál Lansdale nebrali ohledy. O týden později vypracoval generál Lansdale zprávu pro Roberta Kennedyho, ve které ho ujistil, že plán operací bude vypracován podle prezidentova

¹⁵⁵ Srov. "Underground Groups in Cuba", dostupné z:

http://www.foia.cia.gov/docs/DOC_0000638411/0000638411_0001.gif, kontrolováno, 2.3. 2010

¹⁵⁶ Pozn. OSS společně s SOE vybuďovalo v jihovýchodní Asii několik bojových skupin, které organizovaly domorodý odboj proti Japonské armádě. Srov. Tim Moreman, *Chindit 1942-1945*, (Botley: Osprey Publishing, 2009)

¹⁵⁷ Srov. "Memorandum for the Record prepared by John A. McCone," in *The Kennedys and Cuba*, ed. Mark J. White, s. 77-78

přání. Podle generála se analýza Národního zpravodajského odhadu mýlila ve svých odhadech o vývoji situace na Kubě a situace nebyla tak špatná. Generál ministra spravedlnosti přesvědčoval, že záleží spíše na účinné akci.¹⁵⁸

Svým aktivistickým přístupem nejspíš generál rozhodl o tom, že byl jmenován šéfem projektu. John F. Kennedy našel muže, který splňoval jeho představy. Nebyl nijak spojován s bývalými akcemi proti Kubě, byl dostatečně energický a nebyl zaměstnancem ani zpravodajské služby nebo ministerstva zahraničí.

7. 2. Ošklivý Američan přichází na scénu

Hlavní osobou v pozadí, která nejvíce ovlivňovala provedení operace, byl prezidentův bratr Robert Kennedy, oficiálním šéfem celého projektu se stal generál letectva Gordon Lansdale. Tento důstojník si vydobyl ostruhy v jihovýchodní Asii při potlačování partyzánských skupin na Filipínách a Jižním Vietnamu.¹⁵⁹ Díky Lansdaleovým přesvědčovacím schopnostem přijal prezident Ramón Magsaysay americkou pomoc při likvidaci komunistických guerill na Filipínách v padesátých letech. V Jižním Vietnamu vedl misi vojenských poradců, kteří pomáhali cvičit speciální jednotky tohoto státu.

Osudy prezidenta Kennedyho a generála Lansdalea se poprvé protnuly na začátku října 1960, kdy generál podával zprávu o situaci v jihovýchodní Asii. Na prezidenta obzvláště zapůsobila zpráva o vedení nekonvenční války. Oba muži si byli blízcí v názoru na komunismus. Pro prezidenta i generála byl komunistický systém hrozbou pro svobodný svět, a proto musel být do základů vykořeněn.¹⁶⁰

Podle prezidenta hovořila ve prospěch generála Lansdalea jako šéfa operace Mongoose i skutečnost, že si během své bojové mise v jihovýchodní Asii dokonale

¹⁵⁸ Srov. „Memorandum from General Edward Lansdale to Attorney General Kennedy,“ in: *Foreign Relations of the United States, Volume X, Cuba, January 1961- September 1962*, document 277, dostupné z: <http://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v10/d277>, kontrolováno, 25. 4. 2010

¹⁵⁹ Pozn. Jeho osoba sloužila jako vzor pro osobu plukovníka Hillandela ve knize *The Ugly American* od E. Burdicka a Williama Lederera.

¹⁶⁰ Srov. Lars Schoultz, s. 176

osvojit pravidla boje partyzánské války studiem revolučních vůdců, jako byl Mao Ce Tung a Ché Guevara.

Ne všichni však byli z Lansdalea nadšení. Především CIA pokládala tohoto brigádního generála letectva za nezodpovědného hazardéra, který měl zatím pouze štěstí. Dalším byl charakterizován jako dogmatik, který vede svou vlastní křížovou výpravu proti komunismu.¹⁶¹ Jak se ukázalo, kritici se v generálově hodnocení nemýlili. Jako expert na protipartizánské operace, byl vycvičen jen v kontrašpionážních aktivitách. Nyní měl připravit operaci, ve které měla být v počáteční fázi nejdůležitější špionážní činnost. Dále jako voják byl zvyklý promýšlet operace dopředu do nejmenšího detailu. To ovšem v případě Kuby nešlo, neboť pro operaci Mongoose bylo nejdůležitější místo předem do detailu naplánované operace okamžitá flexibilita. Té bohužel nebyl generál vychovaný vojenskou školou v dostatečné míře schopen.

Na konferenci 30. listopadu 1961 byl oficiálně jmenován generál Lansdale šéfem operace Mongoose, který měl koordinovat veškerou činnost. Pod svým vedením soustředil podle prezidentova nařízení všechna ministerstva a organizace podílející se na operaci. O své činnosti měl Lansdale podávat každé dva týdny skupině 5421/2.¹⁶²

Na jednání o týden později nabídnul nově jmenovaný šéf vlastní koncept operace. Podle jeho představ měly Spojené státy použít všech prostředků nutných k osvobození kubánského lidu od komunistické diktatury.

Všechny zúčastněné strany tj. CIA, ministerstvo obrany a ministerstvo zahraničí měly vyvinout koordinované úsilí ke svržení Castrova režimu. Svržení Castrovy vlády mělo provedeno samotnými Kubánci na ostrově. Americké ozbrojené síly, pokud by to situace vyžadovala, se měly připojit až v samém závěru povstání.¹⁶³

Pro CIA generálovo rozhodnutí znamenalo, rozšířit své kapacity v oblasti Miami, kde se soustředila největší kubánská exilová komunita. Její činnost se nyní podle

¹⁶¹ In. Don Bohning, s. 94

¹⁶² Srov. "Memorandum for the Record Prepared by John McCone, in *The Kennedys, and Cuba*, ed. Marl J. White, s. 78

¹⁶³ Srov. "Inter- Agency staff duty", document 274, in. *Foreign Relations of the United States, Volume X, Cuba, January 1961- September 1962*, dostupné z: <http://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v10/d274>, poslední kontrola 13.4. 2010

Lansdaleových představ měla soustředit i na podporu Kubánců podnikající diverzní aktivity na ostrově ze základen v Miami.¹⁶⁴

Šéf projektu si neuvědomil, že si jeho plán protirečí. Na jedné straně požadoval, aby CIA zintenzívnila zpravodajskou činnost na Kubě, na straně druhé chtěl po stejné organizaci, aby neprodleně zahájila podporu diverzní činnosti organizované ze základen ve Spojených státech. Proti takto koncipovanému plánu se ohradil McCone, který na schůzce s Robertem Kennedym prohlásil, že CIA nikdy předtím takto navrženou operaci nevykonávala a bude nesmírně obtížné tuto operaci provést, a že pro operaci takového rozsahu jsou v tuto chvíli naprosto nedostatečné zdroje. Lansdale po konzultaci s Robertem Kennedym připravil detailnější plán pro operaci Mongoose. V 32 bodovém plánu konkretizoval úkoly pro pojednotlivé zapojené složky.

CIA, kromě sběru informací a vypracování analýzy o současné politické situaci na Kubě, měla vyhotovit rozvrh sabotážních operací podle zadaného seznamu. Šéf operace Mongoose chtěl, aby se CIA zaměřila na přístavy, komunikační a elektrická zařízení, průmyslové jednotky s obzvláštním důrazem na petrochemické podniky, potravinářský a cukrovarnický průmysl. Zvláštní důraz Lansdale kladl na vojenská nebo policejní zařízení.¹⁶⁵

Z jihovýchodní Asie si generál přinesl svou vášeň pro akce proti vedoucím představitelům režimu. CIA měla rozpracovat plán na zběhnutí některého vysoce postaveného kubánského představitele, kterému by byl vyplacen milion dolarů. Tato akce měla být podle Lansdalea v této fázi plánu hlavním úkolem CIA.¹⁶⁶ Zároveň stanovil časový limit, do kdy měly být jednotlivé body jeho projektu zpracovány.

Pro posílení aktivit proti Kubě byl na základně Opa Locka, mnohonásobně zvýšen počet agentů CIA provádějících výběr vhodných kandidátů pro zamýšlenou činnost.¹⁶⁷

Bohužel, šéf projektu neuvědomil, že problémem byla kvalita osob, které se měly celé operace účastnit. Jednalo se předem o výběr vhodných kandidátů pro operace přímo na Kubě. Po invazi v dubnu 1961 bylo ve Spojených státech velmi málo

¹⁶⁴ Srov. Don Bohning, s. 87

¹⁶⁵ Srov. Lars Schoultz, s. 110

¹⁶⁶ In. "Review of Operation Mongoose by Chief of Operations Lansdale", In. *The Kennedys and Cuba*, ed. Mark J. White, s.92

¹⁶⁷ Ibid.

agentů, kteří byli vhodní pro okamžité nasazení. Všechny vycvičené kádry byly přiřčeny k Brigádě. Proto byla CIA vůči Lansdaleově plánu značně skeptická; nepomohl ani značně patetický projev v 20. ledna 1962 ve kterém zdůraznil „...že je to jejich (zúčastněných) práce, aby vložily Amerického génia do tohoto projektu rychle a efektivně...“.¹⁶⁸

Jeho projev se minul účinkem, neboť CIA byla k Lansdaleově plánu značně skeptická. Přestože CIA nikdy nepochybovala o účelu mise, žádala Lansdalea o čas na přípravu Kubánců pro mise na ostrově. Plánovači CIA věděli, že Castrova policie má nad Kubou plnou kontrolu. Proto musí být nejprve tajně vybudováno nejprve zázemí pro zamýšlený cíl a podpora existujících skupin. Dále CIA konstatovala, že k provádění tajných operací, které navrhnul generál Lansdale nemá zpravodajská služba zatím odpovídající podmínky, a proto není možné, aby byly splněny.¹⁶⁹

O pět dní později vystoupil na poradě s Robertem Kennedym ředitel zpravodajské služby John McCone a veřejně vyjádřil svůj skepticismus k Lansdaleově plánu. Předně prohlásil, že dokument vypracovaný Národní zpravodajskou radou byl vypracován podle nejlepších zpravodajských metod. Dále ředitel vyjádřil skepsi nad prioritami Lansdaleovy zpravodajské činnosti na Kubě. Zdůraznil, že uspěchat povstání by mohlo znamenat maďarský scénář.¹⁷⁰

Na začátku února zaznamenaly Spojené státy ve svém tažení vůči Kubě prvního hmatatelného výsledku tím, že se podařilo Castrův režim izolovat na mezinárodním poli. Organizace amerických států schválila deklaraci, díky níž byla Kuba z této organizace vyloučena.

Ve stejný den jako proběhla konference v Punta del Este, předložila svůj návrh akcí též armáda, které byly zajímavé ze zpravodajského pohledu. Armáda navrhovala, aby bylo zahájeno pirátské vysílání přes najaté lodi, ve kterých měli být Castro a další nejvyšší představitelé režimu dehonestováni. Armáda navrhla akci

¹⁶⁸ Cit. “Memorandum from the Chief of Operations, Operation Mongoose(Lansdale) to the Members of the Caribbean Survey Group, document 293, in. *Foreign Relations of the United States, Volume X, Cuba, January 1961- September 1962*, dostupné z: <http://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v10/d293>,

kontrolováno 6.5. 2010

¹⁶⁹ In. Don Bohnning, s. 98

¹⁷⁰ In. “Memorandum for the Record,” in. *The Kennedys and Cuba*, ed. Mark J. White, s. 98-99

proti kubánskému letectvu, při které měl dezertovat pilot migu. Všechny měly jednu vadu. Byly příliš fantastické na to, aby mohly být považovány za proveditelné.¹⁷¹

7. 3. Revize plánu

20. února generál Lansdale představil revizi svého plánu, podle kterého mělo dojít ke změně režimu na Kubě. Lansdale vytvořil šestibodový harmonogram, podle kterého mělo osvobození Kuby začít akcemi proti Castrovi v březnu, a celá operace měla vyvrcholit v Říjnu jmenováním nové vlády.¹⁷² Opět zdůraznil, že čas hraje v jejich neprospěch a apeloval na co nejrychlejší pomoci kubánskému lidu, který úpí pod komunistickým režimem. Současnou kubánskou situaci srovnal poněkud pateticky s Americkou revolucí, která též podle generála zvítězila díky pomoci zvenčí.

Lansdaleova papírová bitva se přestávala líbit všem zúčastněným stranám. Na McConovu stranu se připojil i ředitel výzkumu a zpravodajství ministerstva zahraničí Roger Hilsman. Ten sdělil Alexisi Johnsonovi, že má o plánu pochyby, neboť podle něj Lansdaleův plán počítá s velkým podzemním hnutím na ostrově. To však zatím neexistuje, a ani nemá žádné indicie, že by CIA podobné hnutí pomáhala budovat. Podle Hilsmana neexistuje žádný plán na intervenci, ale tahle nezodpovědná politika by mohla přivést Spojené státy k ještě většímu fiasku, než byla Zátoka sviní.¹⁷³

CIA mezitím vybudovala obrovskou expozituru v Miami. Krytí pro zpravodajské akce poskytla Miamská universita.¹⁷⁴ Z této základny byla podniknuta valná většina akcí. Z Floridy vyplouvaly rychlé čluny, které likvidovaly kubánské rybářské lodě nebo ostřelovaly pobřeží. Z Floridy vzlétala letadla, která bombardovala cukrovary a průmyslové podniky. Tyto operace však měly efekt naprosto opačný. Ještě více přimkly kubánský lid ke svým vůdcům, neboť útoky nasměřované proti hospodářství

¹⁷¹ In. "Memorandum from the Chief of Operations Lansdale," in *The Kennedys and Cuba*, ed. Mark J. White, s.100

¹⁷² In. Don Bohning, s. 90

¹⁷³ In. "Memorandum from Director of the Bureau of Intelligence and Research Roger Hilsman to Deputy Undersecretary of State for Political Affairs Alexis Johnson, in *The Kennedys and Cuba*, ed. Marl J. White, s. 107-108

¹⁷⁴ In. Don Bohning s. 79

snižovaly jejich životní úroveň a zároveň snižovaly ochotu pomoci bojovníkům uprostřed ostrova, což nabourávalo jeden z nejdůležitějších plánů na odstranění Castra tj. vybudování akceschopného odbojového hnutí přímo na Kubě.¹⁷⁵

Jedním z možných důvodů proč Robert Kennedy prostřednictvím generála Lansdalea trval na pokračující kampani, byly jeho schůzky s kubánským exiluem. Ten se mu snažil dokázat, že disponuje dostatečným počtem příznivců, jediné co potřebuje jsou adekvátní prostředky. Robert Kennedy následně tyto dojmy nejspíše sděloval Lansdaleovi, který vytvářel čím dál nemožnější plány na podporu kubánského podzemního hnutí.¹⁷⁶

Tato fáze projektu *Mongoose* byla oficiálně ukončena 14. března 1962 kdy na schůzce zvláštního výboru pro Kubu Lansdale provedl vyhodnocení. Bylo konstatováno, že i když Spojené státy budou v maximální možné míře podporovat povstání na Kubě, bude nejspíše nezbytná americká vojenská intervence. O dva dny později schválil prezident Lansdaleův plán, ovšem s výhradou že nevidí důvody k nasazení amerických ozbrojených sil.¹⁷⁷

Tato schůze akceptovala konečně připomínky CIA ohledně změny jejich aktivit. Výbor konstatoval, že CIA se má věnovat především zpravodajské činnosti.

Obrat ve vývoji na práci zpravodajské služby byl zapříčiněn větší angažovaností ozbrojených sil. Armáda informovala prostřednictvím generála Lemnitzera ministra McNamaru o možnostech zapojení ozbrojených sil do projektu. Podle Lemnitzera by mohly ozbrojené síly vykonat sérii provokací, ze kterých by byla obviněna kubánská vláda. Tyto akce měly zahrnovat incidenty na Guantánamu, zahájení násilné teroristické kampaně v oblasti Floridy a Washingtonu, nebo sestřelení amerického letounu.¹⁷⁸

Časté změny v plánování a určování priorit nebyly v CIA přijímány příliš příznivě. Především řadoví agenti si stěžovali, že plány jsou zmatené a jejich termíny nereálné. Jak vzpomíná Samuel Halpern: „...*na papíře to vypadá skvěle, až na to, že to nemá nic společného z realitou. ...jeden víkend jsme měli verbovat agenty a*

¹⁷⁵ Srov. Robert L. Scheina, s. 252

¹⁷⁶ Srov. Don Bohning, s. 135-136

¹⁷⁷ In. “Memorandum Prepared by Under Secretary of State Alexis Johnson,” in. *The Kennedys and Cuba*, ed. Mark J. White, s.116

¹⁷⁸ Srov. “Memorandum from Chairman of the JCS Lemnitzer to Secretary of Defence McNamara, in *The Kennedys and Cuba*, ed. Mark J. White, s. 112-114

*provádět školení, další týden připravovat sabotáže. Bylo to šílené. A do toho všeho neustále sepisovat hlášení....*¹⁷⁹

Jak se zanedlouho ukázalo, Halpern měl pravdu, neboť Američanům vyvstal na Kubě jiný problém. CIA díky Miamské expozituře věděla, že se na ostrově objevuje čím dál více poradců z východního bloku. Nevěděli však, jaké úkoly tito cizinci mají. Podle CIA byla v jihovýchodní části země pravděpodobně budována ponorková základna.¹⁸⁰ Zprávy o možném budování sovětské základny vyvolaly paniku, neboť armáda během jara připravila několik vylodovacích cvičení námořní pěchoty, která měla simulovat invazi proti imaginárnímu diktátoru Ortsacovi.¹⁸¹

Místo aby CIA tuto skutečnost začala dostatečně prověřovat, musela plnit Lansdaleovy nereálné časové plány. Generál zhodnotil ve svém memorandu z června 1962, že cíle operace byly v zásadě splněny. CIA podle zprávy splnila zadané úkoly. Vytvořila základnu v Miami a na Kubu infiltrovala několik skupin.

Podle Lansdala bylo nyní možno přikročit k druhé fázi Mongoose, podle které mělo dojít na Kubě k ozbrojenému povstání bez účasti ozbrojených sil Spojených států.

I když měla CIA hlavní zodpovědnost za provedení operace, byli zpravodajci vůči plánu skeptičtí, neboť podle CIA bylo povstání bez přímé účasti amerických ozbrojených sil odsouzeno k nezdaru.¹⁸² CIA požadovala větší finanční zdroje. Podle jejích propočtů by mělo být na její operace vynaloženo 100 milionů dolarů v dalších dvou letech!¹⁸³ McCone též navrhl SGA, zda by místo vyvolání rebelie proti Castrovi nebylo lepší vrazit klín mezi něj a kubánské komunisty. Tato alternativa byla okamžitě smetena ze stolu.¹⁸⁴ Podle výboru 5412/2 měly být urychleny přípravy na povstání.¹⁸⁵ Ředitel CIA však byl čím dál více skeptičtější k Lansdaleovým

¹⁷⁹ Cit. Don Bohnning, s. 91

¹⁸⁰ In. "Memorandum for the Special Group, in. *The Kennedys an Cuba*, ed. Mark J. White, s. 119-120

¹⁸¹ Srov. Vladimír Nálevka, *Karibská Krize*, (Praha: ISV, 2001), s. 75

¹⁸² Srov. Don Bohnning, s. 117

¹⁸³ Srov. "Memorandum from the Chief of Operations, Operation Mongoose(Lansdale) to the Special Group, document 367, in. *Foreign Relations of the United States, Volume X, Cuba, January 1961- September 1962*, dostupné z: <http://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v10/d367>, kontrolováno 23. 4. 2010

¹⁸⁴ In. Don Bohnnig, s. 117

¹⁸⁵ In. "Memorandum from the Chief of Operations, Operation Mongoose (Lansdale) to the Central Intelligence Agency Operations Officer for Operation Mongoose," document 377, in. *Relations of the United States, Volume*

plánům. Společně s náčelníkem štábu Lemnitzerem vyjádřili nesouhlas s použitím americké základny na Kubě k operaci, a též kritizoval jeho byrokratické přístupy.

Co začalo CIA znepokojoval, byla stále větší vojenská pomoc Kubě. Na ostrově se začaly objevovat zbraňové systémy, které rozhodně kubánská armáda ve svém arzenálu mít nemohla.¹⁸⁶ Právě kvůli těmto systémům se McCone začal přiklánět k názoru Lansdalea, který žádal o zrychlení o druhé fáze operace Mongoose. Nicméně prezidentův poradce Arthur Schlesinger ve svém memorandu 5. září vyjádřil o celé akci pochybnosti, neboť do současné doby na Kubě není ani náznak možného povstání proti Castrovi.¹⁸⁷

Další pozorování zpravodajské služby se začala spíše soustřeďovat na aktivity sovětské armády. Přestože ještě v září dostal generál Lansdale souhlas s provedením druhé fáze operace. Nicméně i největší zastánce celého projektu Robert Kennedy vyjádřil nespokojenost s celou operací. O týden později 14. Října 1962 objevení raket celou operaci pohřbilo.

8. Kubánská raketová krize a CIA

8. 1. Exkurz

Přestože je kubánská raketová krize jedním z nejvíce prozkoumaných fenoménů studené války, činnost CIA během krize ještě pořádně zmapována nebyla. Většina historiků a badatelů se většinou zaměřuje na mezinárodně-politický kontext daného problému. Tato skutečnost byla zapříčiněna jednou zásadní věcí. Tou byla samotná studená válka. Kromě několika memoárových publikací, mezi které patří např. *Třináct dní* Roberta Kennedyho, která v době studené války poodhalila alespoň některá fakta vztahující se ke krizi, byly archivy zpravodajské služby až do devadesátých let uzavřeny. Proto nebylo dost dobře možné prozkoumat činnost jedné

X, Cuba, January 1961- September 1962, dostupné z: <http://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v10/d377>, kontrolováno 24.4. 2010

¹⁸⁶ Američané objevili protiletadlové střely dalekého dosahu SM- 75 Volchov

¹⁸⁷ In. "Memorandum from the President's Special Assistant (Schlesinger) to the President," document 413, in. *Relations of the United States, Volume X, Cuba, January 1961- September 1962*, dostupné z: <http://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v10/d413>, kontrolováno 24.4. 2010

z organizací, která byla do karibské krize zapojena. Mnoho badatelů se proto ptalo jak je možné, že si CIA jako nejdůležitější zpravodajská organizace Spojených států nevšimla raket středního a delšího středního doletu jen osmdesát mil od pobřeží Floridy? Byla CIA skutečně natolik neschopná, že nedokázala rozpoznat účel sovětských dodávek na Kubu? Dnes, poté co otevřela zpravodajská služba své archivy je jasné, že CIA měla podezření o umístění raket s nukleárními hlavicemi již od srpna 1962. Víme, že ředitel zpravodajské služby na možnost umístění sovětských raket upozorňoval již počátkem srpna 1962. Proto se nabízí otázka; proč nebylo toto podezření lépe zkoumáno? Nešlo včasným varováním odpovědných činitelů dodávkám raket zabránit? Jaké informace měla CIA o Sovětských záměrech?

8. 2. Počátek krize – proč zůstaly rakety utajeny

Je důležité připomenout důvody, proč byly rakety objeveny prakticky těsně před jejich zkompletováním. Nikita Sergejevič Chruščov musel na začátku šedesátých let vyřešit několik problémů. Prvním byla reforma armády. Proti minulosti byly na Chruščovův popud sníženy počty pozemních a hladinových sil sovětské armády ve prospěch raketových a ponorkových sil, o kterých byl generální tajemník přesvědčen, že zajistí Sovětskému svazu strategickou výhodu nad svým hlavním protivníkem Spojenými státy.¹⁸⁸ Rozhodnutí velmi nelibě neslo nejvyšší velení armády, v čele s maršálem Žukovem, podle kterého Chruščovovo rozhodnutí vychýlilo vojenskou převahu ve prospěch Spojených států. Chruščov reagoval tím, že mezi nejvyšším sovětským velením rozpoutal čistku počínaje Žukovem, kterého nahradil mnohem povolnější Rodion Malinovskij.¹⁸⁹ Dalším důvodem pro posílení pozice v nejvyšším stranickém vedení byla otázka Berlína. Sovětské vedení se již od konce druhé světové války snažilo změnit status Berlína z města spravovaného čtyřmi vítěznými mocnostmi tak, aby o jeho osudu mohlo rozhodovat východoněmecké vedení. Kvůli tlaku spolkové vlády v Bonnu však tento sovětský záměr nevyšel, i když v létě 1961

¹⁸⁸ Srov. Peter Hutchhausen, *October Fury* (Hoboken: Willey, 2003), s. 5-6

¹⁸⁹ Srov. Jiří Fidler, *Stalinovi maršálové*, (Brno: Jota Military, 1998), s. 313.

hrozilo, že krize přeroste v ozbrojený střet mezi Sovětským svazem a Spojenými státy.

S problémy doma, způsobenými ekonomickou situací a číste rozpoutanou v ozbrojených silách, a kvůli nevyřešené situaci kolem Berlína, potřeboval Nikita Sergejevič okamžitě nějaký výrazný úspěch, který by mu pomohl posílit pozici v sovětském vedení. Protože nemohl ekonomické problémy země řešit okamžitě, zbývala mu jediná cesta a to úspěch na mezinárodním poli. Zde měl na čem stavět, neboť Sovětský svaz se začal po Stalinově úmrtí více angažovat v zahraniční politice, v zemích tzv. *Třetího světa*.¹⁹⁰ Druhá světová válka napomohla i rozpadu kolonialismu a Sovětský svaz začal podporovat jak ideologicky tak materiálně státy a hnutí, které se vymezovaly vůči svým bývalým koloniálním poručíkům. Cílem bylo vyvolat větší vojenskou angažovanost západních zemí tak, aby byl oslaben jejich vliv v Evropě a Sovětský svaz získal v tomto regionu větší vliv.

Rozhodnutí o dodávkách strategických raket učinil v květnu 1962. Sovětský vůdce byl znepokojen několika skutečnostmi. Jednak to byla rostoucí technologická mezera v oblasti strategických zbraní mezi Spojenými státy a Sovětským svazem. Technologické zaostávání však nebylo jediným důvodem. Další důvod byl geostrategický důvod. Sovětský svaz měl po vytvoření NATO představu, že je v obklíčení imperialistických zemí. Rakety umístěné v Turecku, Itálii a Velké Británii dávaly podle Chruščova větší šanci vyhrát potenciální ozbrojený střet. Podle Chruščova bylo proto logické a spravedlivé, aby Sovětský svaz umístil jaderné nosiče stejného typu jaké se nacházely v Evropě někde v blízkosti Spojených států. Proto bylo logické, že se v současné době jako nejlepší alternativa jevila Kuba, která deklarovala socialistickou cestu vývoje.¹⁹¹ Na jednání politbyra prohlásil, že „...vzhledem k současnému rozložení strategických sil je jedinou možnou alternativou hrozby severoamerického imperialismu vybudování základny pro naše rakety...“.¹⁹² S tímto návrhem byla seznámena kubánská vláda na konci května. Fidel Castro tuto nabídku okamžitě přijal, neboť ve stejné době probíhala proti jeho režimu již zmiňovaná operace *Mongoose*.

¹⁹⁰ Srov. *Main Trends in Soviet Capabilities and Policies, 1959-1964*, CIA, February 9, 1960, dostupné z: http://www.foia.cia.gov/docs/DOC_0000267657/0000267657_0045.gif, poslední kontrola 13. 4. 2010c

¹⁹¹ Pozn. Fidel Castro tuto skutečnost deklaroval den před zahájením invaze v Zátocě svini.

¹⁹² Cit. Vladimír Nálevka, *Karibská krize*, s. 62.

Že se CIA o schůzce nedozvěděla nic bližšího, mělo jeden prostý důvod. Přestože byla proti Kubě vedena dosti intenzivní zpravodajská činnost v rámci operace Mongoose, měly větší prioritou byly Lansdaleovy podvratné aktivity, než klasická špionáž. CIA se zaměřovala ve větší míře na verbování agentů ve Spojených státech, než aby vytvářela zpravodajské sítě přímo na ostrově, neboť po rozvázání diplomatických vztahů mezi oběma zeměmi na konci roku 1960 ztratila CIA možnost vytvořit legální rezidenturu při velvyslanectví, díky které by byla schopna krýt své aktivity na ostrově. Kvůli časovému presu, nedostatku vhodných kádrů a kontrarozvědným aktivitám kubánské tajné služby.¹⁹³ Dalším důvodem byla strategie špionáže vedená proti samotnému Sovětskému svazu. Hlavní metodou pro Spojené státy jak získávat informace o Sovětském svazu byla vzdušná špionáž, která měla mapovat strategické jaderné síly na sovětském území. Proto se spíše než na HUMINT spoléhala na SIGINT.¹⁹⁴ Agent na tak vysoké pozici, který by mohl informovat o strategických záměrech protivníka Američané neměli. To bylo zapříčiněno celkovou uzavřeností sovětské společnosti.¹⁹⁵

Po návratu do Sovětského svazu byl sestaven na základě rozkazu ministra obrany Malinovského 7.června 1962 zvláštní odřad, jehož jádrem byl oddíl složený ze tří pluků raket s jadernými střelami a podřízenými jednotkami o celkovém počtu čtyřiceti čtyř tisíc mužů.¹⁹⁶ Pro přepravu tak velkého množství vojska a výzbroje bylo nutno zajistit dostatečné přepravní kapacity. Celkově bylo nutno zajistit ne méně než 88 dopravních lodí. První sovětské lodě vypluly se svým nákladem na Kubu uprostřed července.¹⁹⁷ Sovětskému vedení bylo jasné, že nebude možné úvodní fázi operace utajit. Nicméně byly vydány rozkazy, že rakety a vojenský personál bude maskován jako technická pomocjedoucí vypomáhat kubánskému národu řešit technické problémy. Námořní aktivita sovětských plavidel zpravodajcům pochopitelně neunikla. CIA však nebyla nijak překvapena, neboť o poradcích z východního bloku věděla díky uprchlíkům, kteří byli vyslýcháni ve floridské

¹⁹³ Srov. James Blight, David Welch, *Intelligence and the Cuban Missile Crisis*, s. 96-98

¹⁹⁴ Pozn. HUMINT – human intelligence - zpravodajská činnost pomocí lidských zdrojů. SIGINT- signal intelligence – zpravodajská činnost pomocí technických prostředků.

¹⁹⁵ Jediným agentem, který měl k přístupu k informacím o strategických zbytcích byl plukovník Penkovskij, kterého zverbovala britská MI-6. Srov. Christopher Andrew, *KGB*, s. 243

¹⁹⁶ Srov. Timothy Naftali, Alexandr Fursenko, s. 188

¹⁹⁷ Srov. Peter Hutchhausen, *October Fury*, s. 8

expozituře CIA na základně Opa Locka. Také monitorování sovětských plavidel nebo kubánského prostoru pomocí vzdušné špionáže nezaznamenalo žádné aktivity o sovětském kontingentu.

Je zajímavé, že již při přepravě kontingentu na Kubu unikla Američanům jedna dosti důležitá skutečnost, která mohla celou záležitost prozradit již na začátku operace *Anadyr*. Sovětské vedení zaslalo přes Georgije Bolšakova, který pracoval pod krytím šéfa tiskové kanceláře TASSu, stížnost na přelety amerických letounů nad sovětskými loděmi. Zaměstnání Bolšakova však bylo pouze zástěrkou. Jeho hlavní pracovní náplní byla špionáž, neboť Bolšakov byl šéfredaktorem sovětské vojenské zpravodajské služby GRU. Ruský rozvědčík, který se setkával s Robertem Kennedym každých čtrnáct dní, předal vzkaz sovětského vedení, nicméně prezident Kennedy nepřikládal vzkazu velkou důležitost. Ve vztahu k Chruščovovi byla pro Kennedyho důležitější otázka Berlína, neboť prezident se obával, že Rusové podniknou podobnou akci jako v létě minulého roku. Kennedy na schůzce s Bolšakovem prohlásil, že je ochoten lety zastavit, ovšem za podmínky, že Sověti nepodniknou žádnou akci v Berlíně. Kreml souhlasil.¹⁹⁸ Informace o setkání sovětského špiona a prezidenta se ke zpravodajské službě nedostala. Důvod byl prozaický; Bolšakov byl neoficiální kanál, který používal prezident přes svého bratra Roberta pro komunikaci se sovětským vůdcem. Podařilo se přesvědčit prezidentova bratra, že mohou: „...mluvit přímo a otevřeně, aniž by se uchýlovali k obvyklým propagandistickým trikům politiků...“.¹⁹⁹ Bolšakov svou úlohu hrál dokonale. Prezident ani jeho bratr nevěděli, že i když v to sovětské vedení nedoufalo, na Kubu se podařilo v utajení přepravit prakticky celý podpůrný expediční sbor a velkou většinu strategických zbraní bez odhalení jejich skutečného účelu. Přestože byly sovětské lodě sledovány po celou dobu plavby letouny NATO, neboť Kennedyho dohoda s Chruščovem byla neveřejná, žádné podezřelé skutečnosti, že by se jednalo o přepravu vojenského kontingentu piloti NATO nezaregistrovali.²⁰⁰

¹⁹⁸ In. Timotny Naftali, Alexandr Fursenko, s. 194.

¹⁹⁹ Cit. Mitrochin. *The Sword and the Shield*, s. 197

²⁰⁰ Srov. Tomás Díez Acosta, *October 1962, As Seen From Cuba*, (New York: Pathfinder Press, 2002), s. 111-

8. 3. První signály o raketách

První zprávy o tom, že se na Kubě se nacházejí zbraňové systémy S-75, které kubánské revoluční síly ve své výzbroji kvůli nízkému vzdělání svých příslušníků mít nemohly, zachytila zpravodajská služba v srpnu na místech, kde se v okolí nenacházely žádné vojenské objekty, které by měly chránit.²⁰¹ Znepokojen skutečností, že protiletadlové střely dalekého dosahu jsou na ostrově, začal ředitel tajné služby přemýšlet, z jakého důvodu Rusové tento systém na Kubu dovezli. Jedinou alternativou, která co se mu nabízela, byla hypotéza, že Rusové chtějí ochránit nějaké citlivé vojenské zařízení. Tomu odpovídaly i zprávy CIA o vykládání lodí v přístavu Mariel, ke kterým neměli Kubánci přístup. Náklad z několika lodí byl naložen ruským personálem ještě na palubě tak, aby nebylo možné zjistit obsah zásilky, a následně byl z přístavu odtransportován. Již v hlášení CIA z 10. srpna je připojen komentář že: „...*je pravděpodobné, že nákladní automobily byly naloženy raketami, hlavicemi pro rakety nebo nejpravděpodobněji atomovými bombami....*“²⁰² McConovi se nabízely dva možné závěry. Buď staví Rusové špionážní stanici pro sledování činnosti vesmírného střediska na Mysu Canaveral, jak upozorňovali agenti, nebo se Rusové rozhodli vybudovat základny pro balistické střely. Se svými obavami seznámil prezidenta. Pro Kennedyho však byla prioritou probíhající operace *Mongoose*.

Proto, aby přesvědčil prezidenta, chyběla řediteli Ústřední zpravodajské služby jedna důležitá věc; tou byl přímý důkaz. Jeho tvrzení o zbraních byla založena na spekulacích, jakkoli logických, protože v hlášeních se objevovala slova o nákladu *neznámého původu* nebo *pravděpodobných atomových zbraních*.

O malé pravděpodobnosti, že Sovětský svaz dodá na Kubu balistické střely, nebyla přesvědčena ani samotná CIA, neboť v memorandu připraveném pro šéfa operace *Mongoose* Lansdalea se uvádí, že s ohledem na budování strategických

²⁰¹ In. Don Bohning, s. 122.

²⁰² Cit. *Arrival of Soviet Vessel in Port of Mariel*, CIA, August 10. 1962, dostupné z:

http://www.foia.cia.gov/docs/DOC_0001264816/0001264816_0002.gif, poslední kontrola, 13. 4. 2010

základen v Sovětském svazu by podobné zařízení na Kubě představovalo z vojenských hledisek malou výhodu kvůli omezenému množství střel.²⁰³

Skutečně první hodnotnou zprávu o raketách přinesla hlášení až září, kdy jeden kubánský agent zpozoroval dvě *velmi velké rakety* blízko San Christóbalu, kde Sověti budovali raketovou základnu. Proti minulým hlášením, agent *osobně* rakety viděl.²⁰⁴ Druhá zpráva pocházela z výsledku kubánského uprchlíka na expozituře CIA v Opa Locka, kdy agent viděl vojenský konvoj v blízkosti Havany, a byl schopen přesně popsat a na předložených fotografiích následně identifikovat zbraň, kterou byla raketa SS-4.²⁰⁵

I když měla CIA informace o hlášeních agentů, byl 19. září publikován další Národní zpravodajský odhad, který možnost dislokace sovětských raket odmítal. Podle NIE²⁰⁶ hlavním důvodem sovětské přítomnosti bylo posílení Castrova režimu proti jeho svržení. Odhad připouštěl možnost stavby raketové základny pro rakety středního nebo vyššího středního doletu nebo ponorkové základny, přičemž druhá možnost je pravděpodobnější. Podle SNIE²⁰⁷ by výstavba raketové základny nebyla konzistentní s dosavadním vývojem sovětské politiky, neboť znamenala větší ochotu riskovat v sovětsko-amerických vztazích. Přesto si analytici uvědomovali důležitost Kuby jako základny, a proto „...*musí být tato možnost (výstavba základny) pozorně zkoumána, přestože je v rozporu se současnou sovětskou politikou*...“.²⁰⁸

Přestože memorandum NIE pokládalo přítomnost raket za málo pravděpodobnou, bylo rozhodnuto o průzkumu oblasti kolem San Christóbalu pomocí vzdušné špionáže. I když provádělo letectvo boční snímkování pomocí taktických letounů, žádná podezřelá činnost zaznamenána nebyla. Boční snímkování bylo považováno

²⁰³ Srov. “Memorandum from CIA Operations Officer for Operation Mongoose William K. Harvey and Acting Chairman of the Board of National Estimates Abbot Smith to Chief of Operations Lansdale,” in. *Kennedys and Cuba*, ed. Mark J. White, s. 137

²⁰⁴ Srov. *Soviet Military Technicians Reportedly Constructing Missile Base at Norte de Soroa, Pinar del Rio*, CIA, September 18, 1962, dostupné z: http://www.foia.cia.gov/docs/DOC_0001264821/0001264821_0001.gif, kontrolováno 23.4. 2010

²⁰⁵ In. James Blight, David Welch, s. 23

²⁰⁶ Pozn. Národní zpravodajský odhad

²⁰⁷ Pozn. Zvláštní národní zpravodajský odhad

²⁰⁸ Cit. Lawrence Chang, Peter Kornbluh eds. *Cuban Missile Crisis 1962, a National Security Document Reader*, (New York: the New Press), s. 73

pro tento typ mise za nedostatečné, a proto požadovala CIA obnovení přeletů U-2.²⁰⁹ Letouny byly po incidentech nad Sachalinem a Čínou z operačních letů staženy. Na schůzích Výboru pro vzdušnou špionáž 4. a 9. září bylo rozhodnutí revokováno a lety byly opět povoleny.²¹⁰ Operace však ztěžovaly klimatické podmínky, a tak mise proběhla až 13. resp. 14. září. Při následné analýze výsledků přeletu se následující den podařilo pozitivně identifikovat dvě balistické rakety.

8. 4. Krize

Prezident byl informován svým zvláštním poradcem McGeorgem Bundym ráno 16. října. Kennedy reagoval promptně. V 11.45 byla do Oválné pracovny svolána schůzka prezidentových spolupracovníků, která se později začala nazývat Výkonný výbor Národní Bezpečnostní Rady (ExComm). Na první schůzce bylo řešeno několik problémů: o jaký typ raket jde, jejich počet, a zda jsou již plně operační. To mu nedokázal náčelník generálního sboru náčelníků štábů říci, a doporučil zintenzivnit špionáž.

Z prvních hlášení CIA vyplývalo, že na Kubě jsou v oblasti San Christóbalu dvě odpalovací báze, s jasně identifikovanými balistickými střelami SS/3 a SS/4 s dosahem 700 resp. 1100 námořních mil.²¹¹ Tento odhad byl později zpřesněn Robertem Clinem, který určil správně typ střel jako SS/4 a pravděpodobně SS/5, čímž se posunula hranice na 2200 námořních mil.²¹² Zpravodajská služba určila také pravděpodobný směr letu. Všechny rakety byly zaměřeny na velká centra v linii New Orleans – Savannah v případě SS/4 a linii Oklahoma City, St. Luis, Cincinnati, Washington v případě SS/5.²¹³ V dosahu sovětských střel se ocitly i základny strategického letectva, což by Sovětskému svazu zaručovalo jasnou výhodu v případě

²⁰⁹ In. Mary S. McAuliffe ed. *CIA Documents on the Cuban Missile Crisis 1962*, (Washington D.C.: History Staff Central Intelligence Agency, 1992), s. 40

²¹⁰ In. Timothy Naftali, Alexandr Fursenko, s. 221

²¹¹ In. Mary S. Auliffe, *CIA Documents on the Cuban Missile Crisis*, s. 145

²¹² Pozn. Clinovi se podařil určit na základě informací, které jim poskytl Oleg Penkovskij,

²¹³ Srov. Mary S. Auliffe, s. 144.

válečného konfliktu se Spojenými státy.²¹⁴ Prezidenta především šokovala zpráva o zaměření raket na města.

CIA již ve své první zprávě odhadovala, že politické důvody Sovětů jsou: výměna raket na Kubě za stejná zařízení v zámoří, a snaha ukázat ostatním latinsko-americkým zemím, že Spojené státy již nejsou dominantní veličinou západní polokoule.²¹⁵

18. října ráno seznámil prezidenta s odhady CIA Arthur Lundhall, který poukázal na rychlé tempo prací při dokončování základen. Podle analytiků mělo dojít k plné operační způsobilosti během několika dní.²¹⁶ ExComm se rozdělil po zprávách na dva tábory. Vojáci upřednostňovali vojenské řešení, tábor kolen Deana Ruska byl spíše pro blokádu.

Na základě analýzy CIA doporučoval generál Taylor prezidentovi, aby byl na základny proveden letecký úder. Kennedy tuto myšlenku prozatím zavrhl. Odpoledne stejného dne se setkal s Andrejem Gromykem. Ten začal rozhovor dlouhým monologem o mírové koexistenci Kuby s ostatními národy a nemá zájem o export svého politického systému do ostatních zemí.²¹⁷ Přestože měl velkou chuť sdělit sovětskému ministrovi, že o raketách ví, rozhodl se, že nechá sovětského emisara v nevědomosti. Uchování tajemství poskytlo americkému prezidentovi čas důkladně uvážit celou situaci. Po schůzce se sovětským představitelem se uskutečnil ve 21. hodin další brífink kde CIA provedla shrnutí dosavadního pozorování. Zpravodajci konstatovali, že na západě Kuby se nachází jeden pluk balistických střel středního doletu s osmi mobilními odpalovacími stanovišti, které jsou připraveny k odpalu do 18 minut po vydání rozkazu. V blízkosti Havany je báze pro SS/5 která by měla být dokončena v prosinci. Důležitou zprávou bylo, že nebyla zjištěna prozatím přítomnost nukleárních hlavic.

Na základě informací podaných CIA 19. října na ranní schůzce ExCommu náčelníci štábů požadovali rozhodnou vojenskou akci, neboť podle vojáků byla přítomnost jaderných zbraní, v jejichž dosahu byly již vzpomenuté základny strategických bombardérů, neakceptovatelná. 20. října o svých prognózách ExComm informovala CIA prostřednictvím SNIE. Zpravodajská služba konstatovala, že

²¹⁴ In. Timothy Naftali, Alexandr Fursenko, s. 230

²¹⁵ In. Mary S. Auliffe, s. 162

²¹⁶ In. Vladimír Nálevka, *Karibská Krize*, s. 83

²¹⁷ In. Robert Kennedy, *Třináct dní*, (Praha: Paseka, 1999), s. 18

Sovětský svaz vybudoval na Kubě celkem šest odpalovacích stanovišť pro rakety středního a delšího středního doletu, které mají dostřel 2500 námořních mil. Rakety středního doletu byly považovány již za akceschopné, základny delšího středního doletu měly být podle odhadů CIA hotovy do osmi až deseti týdnů. Zpráva uváděla i počty konvenčních zbraní jako byly stíhací a bombardovací letouny, odpalovací stanoviště raket Volchov a způsobilost námořních sil.

V NIE bylo navrženo i několik scénářů: 1. smířit se sovětskými raketami na Kubě, 2. varovat Chruščova pomocí tisku, 3. blokáda 4. ozbrojený střet. V neprospěch variant jedna, dvě a čtyři hovořilo několik okolností. Varianta jedna, smíření se s daným stavem, byla zamítnuta z důvodů takticko-strategických a prestižních. Pokud by si prezident vybral variantu smíření se s daným stavem, Spojené státy by utrpěly v zemích latinské Ameriky mocenskou prohru, neboť by jeho ideologický protivník pronikl do nejnivnější zóny vlivu. Druhý argument, takticko-strategický by se dotýkal obrany země. Sovětský svaz by mohl s relativně levnými prostředky ohrožovat celé východní pobřeží Spojených států včetně hlavního města. V případě nenadálého zhoršení situace by sovětské rakety dosáhly svých cílů během několika málo minut. Druhá varianta, varování Chruščova přes tisk, by Sovětskému svazu, jak uvádí zpráva, umožnila požadovat reciprocitu v otázkách amerických základen v Evropě. Poslední možnost, letecký útok by problém vyřešit dokázal, ale u této varianty existovala největší nejistota ohledně sovětské protireakce.

Blokáda měla nejvíce výhod. Obě strany mohly vyřešit konflikt bilaterálně. Blokáda též dávala možnost vyřešit celou situaci na neutrální půdě, neboť k jejímu překonání měli Sověti podle odhadu pouze omezené vojenské síly.²¹⁸ I když se jednalo pouze o spekulace, přesvědčila zpráva Kennedyho o blokádě jako o nejlepším řešení. Kennedy si uvědomil, že i když u počátku problému stály okolnosti kolem Castra, jeho režim pro Spojené státy nebyl hrozbou. Tou se staly sovětské rakety namířené na Spojené státy.

V pondělí večer 22. října prezident vyhlásil karanténu kolem Kuby s platností od pátku 24. října. V projevu zdůraznil, že „...*pouze ofenzivní vojenský materiál bude poslán zpět....*”²¹⁹ Ještě před projevem musel ředitel McCone informovat skupinu

²¹⁸ Srov. Laurence Chang, Peter Kornbluh, s.145-146

²¹⁹ Cit. Timothy Naftali, Alexandr Fursenko, s.246

americký kongresmanů, kterým sdělil pravdu o situaci. Sumarizoval dosavadní pozorování CIA a informoval zákonodárce nejen o balistických střelách, ale i sovětských konvenčních silách.²²⁰

V Moskvě nejdříve považovali ohlášení prezidentova projevu za možné vyhlášení války. Později se situace uklidnila, protože blokáda sice nejvyšší představitele zaskočila, ale byla přijata s ulehčením neboť politbyro vědělo, že k válce Sovětský svaz připraven nebyl.²²¹

Americké představitele zajímalo, jak na karanténu odpoví protivník. Byly nařízeny další lety nad Kubou, které prokázaly, že Sověti horečně dokončují odpalovací stanoviště. Situace začala gradovat. CIA zpřesnila svůj odhad o použití raket. Podle zpravodajské služby měly rakety do deseti dnů dosáhnout plné bojové připravenosti. Náčelníci štábů opět požadovali bombardování raketových stanovišť. Prezident však hodlal vydat rozkaz k útoku jen za podmínky, že mu náčelníci štábů zaručí, že budou zničena všechna odpalovací stanoviště. Úkolem CIA bylo stanoviště najít. Zpravodajská služba však podmínku splnit nemohla, neboť vzdušný průzkum nemohl odhalit všechna stanoviště. CIA neměla též informace o konvenčních silách nepřítele. Nejistotu vyvolanou kolem velikosti sovětského kontingentu přesvědčil definitivně prezidenta o nevojenském řešení konfliktu.

CIA a sebereflexe

Na okolnosti, že krize skončila oboustranně akceptovatelnou dohodou, měla svůj podíl CIA. Chruščov souhlasil s odstraněním raket a Kennedy se zavázal, že Spojené státy nenapadnou Kubu. Dohodou se uvolnily závazky, které měla CIA v projektu *Mongoose*. Pro zpravodajskou službu se změnilы priority. Na místo provádění tajných operací, měl být kladen důraz na klasickou špionáž. Přestože zůstal SIGINT důležitou operační technikou, bylo jasné, že se potvrdily připomínky, které měl McCone v době již plánování operace *Mongoose*. Primárním úkolem zpravodajské služby je získávat informace a provádět analýzy.

²²⁰ In. Mary S. Auliffe, s. 247-248

²²¹ Srov. Timothy Naftali, Alexandr Fursenko, s. 241

Závěr

CIA při boji proti Castrově režimu udělala mnoho chyb, které měly několik příčin. Asi největší bylo podcenění protivníka. Plánovači na ředitelství předpokládali, že pokud bude jeden model převratu fungovat dvakrát po sobě, musí fungovat i po třetí. Eliminovat Castra jako hrozbu pro region bylo v první fázi studené války nejspíše jediným možným krokem, jak zabránit dalšímu rozrůstání sovětského vlivu na západní polokouli.

Ovšem hlavní chybu za neúspěch operací proti Castrovi nesou obě administrativy, jak Eisenhowerova tak Kennedyho. CIA dostala úkol vypořádat se s Castrovým režimem v rámci strategie „případného popření.“ Již od začátku bylo jasné, že strategie fungovat nebude.

Nejvyšší kubánský vůdce, poučen osudem plukovníka Arbenze ve Guatemale, navázal rychle úzké vztahy se Sovětským svazem, hlavním ideologickým nepřítelem Spojených států. Zajistil si dodávky zbraní, nechal si tajně vycvičit represivní složky a svou demagogickou rétorikou odkázal ovládnout masy. Se svými ideologickými protivníky se vypořádal velmi rychle a efektivně, jak tím že je eliminoval, tak tím že je donutil emigrovat.

Američané místo společné multilaterální akce společně s ostatními státy západní polokoule již na samém počátku Castrova vládnutí zvolili strategii tajné akce.

Prezident Eisenhower sice akci spustil, ale již se nestaral jak probíhá. Spuštěná operace běžela svou cestou. Pro CIA nebyly již na začátku určeny žádné mantinely, kromě jednoho. Žádná veřejná účast Spojených států na agresi proti Kubě. Bohužel nikdo z plánovačů si neuvědomil, že tato podmínka rázem celou akci dělá nerealizovatelnou. CIA by pro takovou operaci musela vytvořit stejné podmínky jako ve Guatemale nebo v Iránu. To by znamenalo mít rezidenty CIA přímo na ostrově. Bohužel Eisenhower se rozhodl těsně před odchodem z prezidentského úřadu přerušit diplomatické vztahy s Kubou, což způsobilo, že CIA neměla dostatek informací o situaci při plánování operace, kde je ejdůležitějším faktorem vědět o protivníkovi co nejvíce.

Kennedy se do úřadu dostal mimo jiné i kvůli své silně vyhrocené anticastrovské rétorice..

Nový prezident začal vytvářet vlastní pravidla. Již tak obtížnou situaci ještě zhoršil tím, že začal bez předchozích konzultací s odborníky měnit podmínky útoku. Nikdo z jeho poradců nebyl schopen Kennedymu přímo do očí říci, že je plán odsouzen k nezdaru.

Pokud měl Kennedy pochybnosti o projektu CIA, měl celou akci zastavit, neboť jako vrchní velitel na to měl beze sporu plné právo. Mohl se vyhnout katastrofě, ke které došlo při vyloštění v Zátocě svini. Místo aby došlo v administrativě ke kritické sebereflexi, spustila Kennedyho administrativa ještě kontroverznější projekt, než byl ten předchozí.

Operace Mongoose se stala Kennedyho osobním tažením proti Castrovi. CIA měla na starost špinavou práci, kterou sama nechtěla, a ani o ni nežádala. Místo aby se věnovala primárnímu úkolu zpravodajských služeb, tj. sbírání a analýze informací, musela se podřizovat ve zpravodajské činnosti diletantům, kteří požadovali ve svých scénářích naprosto nereálné požadavky.

Bibliografie

Primární zdroje

Anglicky psané zdroje-elektronické

“Basic National Security Policy”, dostupné z: <http://www.fas.org/irp/offdocs/nsc-hst/nsc-162-2.pdf>, poslední kontrola 14. 4. 2010

“Comunist Activity in Cuba”, CIA, March 17, 1960, dostupné z: http://www.foia.cia.gov/docs/DOC_0000132462/0000132462_0001.gif, poslední kontrola 14. 4. 2010

„Interim Report: Alleged Assassination Plots Involving Foreign Leaders“, Cuba, Church Committee Reports, dostupné z: http://www.aarclibrary.org/publib/church/reports/ir/pdf/ChurchIR_3B_Cuba.pdf, poslední kontrola 20. 4. 2010

„Memorandum from General Edward Lansdale to Attorney General Kennedy,“ in: *Foreign Relations of the United States, Volume X, Cuba, January 1961- September 1962*, document 277, dostupné z: <http://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v10/d277>, poslední kontrola 25. 4. 2010

“Memorandum from the Chief of Operations, Operation Mongoose(Lansdale) to the Members of the Caribbean Survey Group,“ document 293, in. *Foreign Relations of the United States, Volume X, Cuba, January 1961- September 1962*, dostupné z: <http://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v10/d293>, poslední kontrola 6.5. 2010

“Memorandum from the Chief of Operations, Operation Mongoose(Lansdale) to the Special Group,“ document 367, in. *Foreign Relations of the United States, Volume X, Cuba, January 1961- September 1962*, dostupné z: <http://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v10/d367>, poslední kontrola 23. 4. 2010

“Memorandum from the President’s Special Assistant (Schlesinger) to the President,” document 413, in. *Relations of the United States, Volume X, Cuba, January 1961-September 1962*, dostupné z: <http://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v10/d413>, poslední kontrola 24.4. 2010

“NSC Briefing – Cuba,” CIA, January 6, 1959, dostupné z: dostupné z : http://www.foia.cia.gov/docs/DOC_0000132325/0000132325_0001.gif, poslední kontrola 14. 4. 2010

“NSC Briefing – Cuba, CIA,” January 21, 1959, dostupné z: http://www.foia.cia.gov/docs/DOC_0000132327/0000132327_0002.gif, poslední kontrola 14. 4. 2010

“NSC Briefing, Sino-Soviet Block Campaign in Latin America”, CIA, November 30, 1959, dostupné z: http://www.foia.cia.gov/docs/DOC_0000132348/0000132348_0003.gif, http://www.foia.cia.gov/docs/DOC_0000132348/0000132348_0004.gif, poslední kontrola 14.4. 2010

“NSC Briefing (398th),“ CIA, March 26, 1959, dostupné z: http://www.foia.cia.gov/docs/DOC_0000137321/0000137321_0002.gif, poslední kontrola 14. 4. 2010

„NSC Briefing(425th)“, CIA, December 1, 1959, dostupné z: http://www.foia.cia.gov/docs/DOC_0000137315/0000137315_0002.gif, poslední kontrola 14. 4. 2010

„Soviet Block Military Assistance to Cuba,“ CIA, October 20, 1960, dostupné z: http://www.foia.cia.gov/docs/DOC_0000132583/0000132583_0001.gif, poslední kontrola 15. 4. 2010

“Press statement by New Anticastro”Revolutionary Council”, Proposed Operations Against Castro Regime”, dostupné z : http://www.foia.cia.gov/docs/DOC_0000481604/0000481604_0056.gif, poslední kontrola 23. 4. 2010

Soviet Military Technicians Reportedly Constructing Missile Base at Norte de Soroa, Pinar del Rio, CIA, September 18, 1962, dostupné z:

http://www.foia.cia.gov/docs/DOC_0001264821/0001264821_0001.gif, poslední kontrola 23.4. 2010

Underground Groups in Cuba, CIA, October 23, 1961, dostupné z:

http://www.foia.cia.gov/docs/DOC_0000638411/0000638411_0001.gif, poslední kontrola 18. 4. 2010

Arrival of Soviet Vessel in Port of Mariel, CIA, August 10. 1962, dostupné z:

http://www.foia.cia.gov/docs/DOC_0001264816/0001264816_0002.gif, poslední kontrola 23. 4. 2010

The Cuban Situation, CIA, January 21, 1960, dostupné z:

http://www.foia.cia.gov/docs/DOC_0000132445/0000132445_0001.gif, poslední kontrola 15. 4. 2010

České primární zdroje

Hlášení o průběhu zakončení výcviku, fond MNO-GŠ 1961. VHA, sig. 30.44/8

Informační zpráva pro ministra MNO, fond MNO-GŠ 1960. VHA, sig. 30.24/44

Předběžná zpráva o výuce kurzů akce 122, fond MNO-GŠ 1961, sig. 30.44/88

Smolova mezi republikou Kuba a Československem o dodávkách speciálního materiálu.

In. SÚA, A ÚV KSČ, 100/3, 1945-1962, sv. 202, a. j. 363

Záznam pro soudruha Hendrycha, fond KSČ-ÚV-100/3, sv. 107, a. j. 346

Záznam o rozhovoru LSS Kuby s. A. Escalante se s. Kouckým, fond KSČ-ÚV-100/3, sv.

107, a. j. 344

Elektronické zdroje

„Contraproducente reducción de cuota“, *El avance Criollo*, 22 de julio, 1960, s. 7, 15, dostupné z: <http://ufdcweb1.uflib.ufl.edu/ufdc/?&i=108214&m=hd5X>, poslední kontrola 23. 4. 2010

“Cuba: Rally Round the Maypole”, *Time*, May 6, 1960, dostupné z: <http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,897465,00.html>, poslední kontrola 20. 3. 2010

“The Press: Our Man in Miami”, *TIME*, November 7, 1960, dostupné z : <http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,826702,00.html>, poslední kontrola 20.4. 2010

“Guatemala: Mystery strip”, *Time*, January 6, 1961, dostupné z: <http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,874255,00.html>, poslední kontrola: 20.4. 2010

„Organizacion Autentico“, Cuban Counter Revolutionary Handbook, dostupné z: http://cuban-exile.com/doc_401-425/doc0419.html, poslední kontrola: 15. 4. 2010

„Movimiento de Recuperación Revolucionario“, Cuban Counter Revolutionary Handbook, dostupné z: http://cuban-exile.com/doc_351-375/doc0372.html, poslední kontrola: 15. 4. 2010

Sborníky

Blight, James and Welch David (eds). *Intelligence and the Cuban Missile Crisis*. London: Frank Cass, 1998. 248 s. ISBN-10: 0714648833

Chang, Laurence and Kornbluh, Peter (eds). *The Cuban Missile Crisis, 1962, A National Security Archive Documents Reader*. New York: The New Press, 1999. 2nd ed. 429 s. ISBN-10: 1565844742

Castro, Fidel and Fernández, José Ramón (eds). *Playa girón, Bay of Pigs Washington's First Military Defeat in the Americas*. New York: Pathfinder Press, 2001. 1st ed. 278 s. ISBN-10: 087348925X

Glennon, John. *Foreign Relations of the United States, 1958-1960, Volume VI: Cuba*. Washington D.C.: Bureau of Public Affairs, 1991. 1254 s. ISBN-10: 0160222427

Kornbluh, Peter (ed). *Bay of Pigs Declassified, The Secret CIA Report On The Invasion Of Cuba*. New York: The New Press, 1998. 339 s. ISBN-10: 1565844947

McAuliffe, Mary,S (ed). *CIA Documents on the Cuban Missile Crisis 1962*. Washington D.C.: Government Reprint Press, 1992. 412 s. ISBN-10: 1931641668

White, Mark J (ed). *The Kennedys and Cuba, Revised Edition: The Declassified Documentary History*. Chicago: Ivan R. Dee, 2001, 384 s. ISBN-10: 1566634024

Sekundární zdroje

Acosta, Tomás, Diez. *October 1962: The 'Missile' Crisis as Seen from Cuba*. New York: Pathfinder Press, 2002. 1st ed. 333 s. ISBN-10: 087348956X

Bissell, Richard Jr. Lewis, Jonathan, E. Pudlo, Frances, T. *Reflections of a Cold Warrior: From Yalta to the Bay of Pigs*. New Haven: Yale University Press, 1996. 280 s. ISBN-10: 0300064306

Bohning, Don. *The Castro Obsession: U.S. Covert Operations in Cuba, 1959-1965*, Washington D.C.: Potomac Books, 2006. 320 s. ISBN-10: 1574886762

Daugherty, William J. *Executive Secrets: Covert Action and the Presidency*. Lexington: University Press of Kentucky, 2004. 328 s. ISBN-10: 0813191610

Escalante, Fabián, *The Cuba Project: CIA Covert Operations 1959-62*, Melbourne: Ocean Press, 2004. 220 s. ISBN-10: 1876175990

Faber, Samuel. *The Origins of the Cuban Revolution Reconsidered*

Freedman, Lawrence, *Kennedy's Wars: Berlin, Cuba, Laos, and Vietnam*, New York: Oxford University Press, USA, 2002. 560 s. ISBN-10: 0195152433

Fursenko, Alexandr and Naftali Timothy, *One Hell of a Gamble: Khrushchev, Castro, and Kennedy, 1958-1964: The Secret History of the Cuban Missile Crisis*, New York: W. W. Norton & Company, 1998. 448 s. ISBN-10: 0393317900

Hagedorn, Dan, and Leif Hellström. *Foreign Invaders: The Douglas Invader in Foreign Military and U S Clandestine Service*, Leicester: Midland Publishing, 1994. 200 s. ISBN-10: 1857800133

Higgins, Trumbull, *The perfect failure : Kennedy, Eisenhower, and the CIA at the Bay of Pigs*. New York: W. W. Norton and Company Inc., 1988. 228 s. ISBN-10: 0393305635

Huchthausen, Peter. *October Fury*. New York: Wiley, 2003. 288 s. ISBN-10: 0471468843

Johnson, Haynes, *The Bay of Pigs: The Leaders' Story of Brigade 2506*, New York: W. W. Norton and Company Inc., 1964. 384 s. ISBN-10: 0393331202

Jones, Howard. *The Bay of Pigs*, New York: Oxford University Press, USA, 2008. 256 s. ISBN-10: 019517383X

Lynch, Grayston, *Decision for Disaster: Betrayal at the Bay of Pigs*, Dulles: Virginia, 2000. 208 s. ISBN-10: 1574882376

Pedraza, Sylvia. *Political Disaffection in Cuba's Revolution and Exodus*, New York: Cambridge University Press, 2007. 382 s. ISBN-10: 0521687292

Rabe, Stephen. *Eisenhower and Latin America: The Foreign Policy of Anticommunism*, Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1988. 248 s. ISBN-10: 0807842044

Scheina, Robert L. *Latin America's Wars Volume II: The Age of the Professional Soldier, 1900-2001*, Dulles: Brassey's Inc., 2003. 624 s. ISBN-10: 1574884522

Schoultz, Lars. *That Infernal Little Cuban Republic: The United States and the Cuban Revolution*. Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 2009. 768 s. ISBN-10: 080783260X

Tillman, Barrett. *LeMay (Great Generals)*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2009. 224 s. ISBN-10: 0230613969

Torres, Maria de los Angeles. *In the Land of Mirrors: Cuban Exile Politics in the United States*. Ann Arbor: University of Michigan Press, 2001. 256 s. ISBN-10: 0472087886

Trest, Warren, and Dodd, Donald. *Wings of Denial: The Alabama Air National Guard's Covert Role at the Bay of Pigs*, Montgomery: NewSouth Books, 2001. 160 s. ISBN-10: 1588380211

Česky psaná literatura

Fidler, Jiří. *Stalinovi maršálové*. Brno: Jota military, 1998. 336 s. ISBN 80-7217-069-4

Kennedy, Robert, *Třináct dní, vzpomínky na kubánskou raketovou krizi*. Praha: Paseka, 1999. 192 s. ISBN- 80-7185-219-8

Luňák, Petr, *Západ. Spojené státy a západní Evropa ve studené válce*. Praha: Libri, 1997. 460 s. ISBN 80-85983-29-X

Nálevka, Vladimír, *Fidel Castro, podzim doktátora*, Praha: Epoque, 1997. 87 s. ISBN 80-902129-3-X

Nálevka, Vladimír. *Karibská Krize*, Praha: ISV, 2001. 241 s. ISBN 80-85866-89-7

Nálevka, Vladimír. *Čas Soumraku, rozpad koloniálních impérií po druhé světové válce*. Praha: Triton, 2004. 199 s. ISBN 80-7254-4975-0

Rodriguez, Felix, Weisman. John. *Neveditelný válečník*, Praha: Ivo Železný, 1999. 243 s. ISBN 80-240-0715-0

Opatrný, Josef. *Kuba*. Praha: Libri 2002, 100 s. ISBN80-7277-089-6

Quirk Robert, *Fidel Castro*, Ostrava: OLDAG 1999, 977. ISBN-80-8594-60-5

Wanner, Jan. *Bitva o Suez, Studená válka, druhý arabsko-izraelský konflikt a britsko-francouzská intervence v Egyptě*. Praha: Libri, 2006. 560 s. ISBN-80-7277-298-7